

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Marie Jiříčková

**Komentovaný překlad: *Choisir... de vivre écologiquement*
(Jean Doubovetzky, Éditions Déclics, 2007), str. 7–37**

**Commented translation: *Choisir... de vivre écologiquement*
(Jean Doubovetzky, Éditions Déclics, 2007), pp. 7–37**

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Šárka Belisová

Poděkování:

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Šárce Belisové za vřelost a rady, jež mi byly při psaní bakalářské práce i během celého studia velkým přínosem. Dále děkuji všem, kteří mi byli během celého dosavadního studia oporou.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

8. května 2019

Marie Jiříčková

Abstrakt

Tato bakalářská práce sestává ze dvou hlavních částí: překladu francouzského originálu a jeho komentáře. Tématem originálního textu je ekologické chování v každodenním životě, tj. praktické rady pro každého. Hlavním cílem práce je vytvořit odpovídající překlad originálního textu z francouzštiny do češtiny a opatřit jej odborným komentářem.

Klíčová slova

Ekologie, ekologické chování

Abstract

This bachelor's thesis is composed of two main parts: a translation of the original French text and its commentary. The subject of the original text is represented by an ecological behavior in our everyday life, that means practical advices for everyone. The principal aim of this bachelor's thesis is to make an adequate translation of the original text from French into Czech and to supply it with an expert commentary.

Key words

Ecology, ecological behavior

Obsah:

1. ÚVOD.....	7
2. PŘEKLAD.....	8
3. ODBORNÝ KOMENTÁŘ.....	36
3.1. Analýza originálu.....	37
3.1.1. Zařazení textu z hlediska funkčních stylů.....	37
3.1.2. Vnětextové faktory.....	38
3.1.2.1. Autor textu.....	39
3.1.2.2. Autorův záměr.....	40
3.1.2.3. Pravděpodobný adresát.....	40
3.1.2.4. Médium.....	41
3.1.2.5. Místo komunikace.....	43
3.1.2.6. Čas komunikace.....	43
3.1.2.7. Motiv komunikace.....	44
3.1.2.8. Funkce textu.....	44
3.1.2.9. Vzájemné závislosti mezi jednotlivými faktory.....	44
3.1.3. Vnitrotextové faktory.....	45
3.1.3.1. Téma.....	45
3.1.3.2. Obsah.....	45
3.1.3.3. Presupozice.....	47
3.1.3.4. Kompozice textu.....	47
3.1.3.5. Neverbální prvky.....	48
3.1.3.6. Syntax.....	50
3.1.3.7. Morfologie.....	52
3.1.3.8. Lexikum.....	53
3.1.3.9. Vzájemné závislosti mezi jednotlivými vnitrotextovými faktory...54	
3.2. Komentář k překladu.....	55
3.2.1. Překladatelské problémy.....	56
3.2.1.1. Místo komunikace originálu vs. místo komunikace překladu.....57	
3.2.1.2. Čas komunikace originálu vs. čas komunikace překladu.....57	
3.2.1.3. Definice termínů.....	58
3.2.1.4. Reference a poznámky pod čarou.....	60
3.2.1.5. Pragmatika.....	61

3.2.1.6.	Syntax.....	62
3.2.1.7.	Interpunkce.....	63
3.2.1.7.1.	Středník.....	63
3.2.1.7.2.	Tři tečky.....	65
3.2.1.7.3.	Vykřičník.....	67
3.2.1.7.4.	Uvozovky.....	69
3.2.1.8.	Morfologie.....	73
3.2.1.9.	Lexikum.....	76
3.2.1.10.	Styl.....	84
3.2.1.11.	Citáty.....	87
3.2.2.	Překladatelské postupy.....	88
3.2.2.1.	Transpozice.....	89
3.2.2.1.1.	Transpozice slovního druhu.....	89
3.2.2.1.2.	Syntaktická transpozice.....	89
3.2.2.2.	Modulace.....	90
3.2.2.3.	Diluce.....	90
3.2.2.4.	Koncentrace.....	90
3.2.2.5.	Etoffement.....	91
3.2.2.6.	Dépouillement.....	92
3.2.3.	Překladatelské posuny.....	93
3.2.3.1.	Explicitace.....	94
3.2.3.2.	Generalizace.....	95
3.2.3.3.	Konkretizace.....	96
3.2.3.4.	Nivelizace.....	97
3.2.4.	Zásahy.....	98
4.	ZÁVĚR.....	100
5.	BIBLIOGRAFIE.....	101
6.	DALŠÍ INTERNETOVÉ ODKAZY.....	103
7.	PŘÍLOHA Č. 1 (TEXT PŘEDLOHY).....	106

1. ÚVOD

Překládaný text představuje několik prvních kapitol francouzské publikace *Choisir... de vivre écologiquement* autora Jeana Doubovetzkého. Výběr předlohy se zakládal jednak na mých tematických preferencích, dále pak na formální vhodnosti textu, a to především ze stylistického hlediska. Jedná se o příručku určenou člověku, který se snaží o ekologičtější způsob života a rád si nechá poradit, jak začít či jak své dosavadní úsilí zefektivnit.

Rozsah celé publikace dalece přesahuje předepsaný rozsah bakalářského překladu (20 normostran), z toho důvodu jsem přeložila část první kapitoly, tj. strany 7–37.

Na následujících stranách se nachází nejprve samotný překlad textu, v dalším oddíle teoretická část – odborný komentář, který se dělí na analýzu originálu a komentář k překladu. Na konci práce je přiložen text originálu.

V analýze originálu se opírám, především z hlediska struktury, o publikaci Christiane Nordové *Text Analysis in Translation* (1991). Při rozboru funkcí originálu jsou pak zčásti mým východiskem jazykové funkce popsané v díle *Lingvistika a poetika* (1991) významným strukturalistou Romanem Jakobsonem. V analýze překladu se dále inspiroji zejména *Uměním překladu* (2012) Jiřího Levého¹. Rozbor překladatelských postupů se potom zakládá na publikaci *Francouzština a čeština – systémové srovnání dvou jazyků* (1977) známého teoretika a překladatele Otomara Radiny.

---

¹ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

2. PŘEKLAD

Jednejme ve prospěch planety i svůj vlastní

Alarmující zjištění

„Kdo vidí problém, a nic nedělá, má na něm svůj podíl.“

Gándhí

Budoucnost naší planety čím dál víc znepokojuje mnoho vědců i prostých občanů. Důkazem je důležitost, jakou Francouzi přiřkládají „ekologickému paktu, který během volební kampaně v roce 2007 předložil Nicolas Hulot.

Tento naléhavý stav životního prostředí v celosvětovém měřítku zneklidňuje mnohé z nás. Každý slyšel o velkých ekologických změnách jako globální oteplování spojené s emisemi skleníkových plynů, ozónová díra^{*2}, kyselá dešť, ubývání přírodních zdrojů (především ropy a pitné vody) a konec levné energie, nejrůznější znečištění poškozující nejdlehlší místa planety, zrychlené vymírání mnohých živočišných a rostlinných druhů, nárůst GMO* s nepředvídatelnými následky, jaderný odpad z elektráren, který zůstane toxický po několik stovek nebo tisíců let (všechna tato témata jsou přiblížena v otázkách a odpovědích).

Bilance ekologa v roce 2007

„Kvalita všech míst planety se natolik zhoršuje, že je ohrožena budoucnost lidstva. Potvrzuje to a dosvědčuje mnoho vědeckých zpráv a expertiz: ekologická krize a klimatická hrozba se staly realitou. Nemáme na vybranou nic jiného než bez odkladu radikálně změnit svůj postoj k životnímu prostředí. Jestliže tuto odpovědnost nepřijmeme, těžkosti, s nimiž se potýkáme, budou jen nabývat na síle.“

Nicolas Hulot

---

² Výrazy označené hvězdičkou jsou vysvětleny v glosáři, str. 101 a dále

Klimatická změna

Narušení klimatu je spojeno s globálním oteplováním planety. Během jednoho století o 0,7 °C, v rámci zeměkoule se ale jeho míra oblast od oblasti výrazně liší (např. nejrychleji se otepluje v Evropě). Následků je mnoho: tání ledovců na pólech a horách, zvyšování hladiny moří a ústup pevniny v přímořských oblastech, bouřky, cyklóny a záplavy, vlny veder a sucha, předčasný příchod jara, rozrůstání pouští, snižování biodiverzity atd. Podle zprávy GIEC**³ (mezivládní skupina expertů na vývoj klimatu), se průměrná teplota planety zvýší ještě o 1,8–4 °C i více.

Ke globálnímu oteplování dochází především kvůli hromadění tzv. skleníkových plynů v atmosféře. Nejvýznamnější z těchto plynů je CO₂ neboli dioxid uhlíku.

Díra v ozónové vrstvě

Ozón je plyn přirozeně přítomný v atmosféře ve výšce 20–30 km nad mořem. Tvoří zde vrstvu, která filtruje sluneční paprsky, a naštěstí tak většinu ultrafialového záření nedovolí proniknout až na zem. To totiž způsobuje povrchové popáleniny kůže, záněty spojivek, urychluje stárnutí kůže a podporuje vznik některých typů nádorových onemocnění. Nad Jižním pólem se od roku 1985 ozónová vrstva výrazně ztenčila. Tato díra se mění s obdobími. Za jejím vznikem stojí uměle vyrobený plynný chlor, který při chemických reakcích ozón ničí.

Jedná se především o chlor-fluorované uhlovodíky (CFC) neboli freony, které se v 50. letech 20. století hojně využívaly v průmyslové výrobě ledniček (chladniček, mrazáků), aerosolových rozprašovačů, ředidel, syntetických pěn a hasicích přístrojů. Výroba a používání CFC jsou od roku 1995 zakázány. Roli hrají a postupně by měly být zakazovány i jiné plyny, jako fluoruhlovodíky (HFC), hydrochlorofluoruhlovodíky (HCFC) nebo halony. K ničení ozónu mohou přispívat i jiné faktory, například ochlazování horních vrstev atmosféry spojené se skleníkovými plyny, které vězní teplo v nižších vrstvách atmosféry.

---

³ Výrazy označené dvěma hvězdičkami odkazují na užitečné adresy a zdroje, str. 105 a dále

Kyselá dešť

Mluvíme-li o kyselém dešti, máme na mysli také sníh, mlhu a některé plyny či pevné částice, které při kontaktu s vodou tvoří kyseliny. Někdy jsou tyto srážky přírodního původu: sopečné emise, živočišný a rostlinný rozklad nebo lesní požáry. Většina znečišťujících látek však pochází od lidí, např. oxid siřičitý, oxidy dusíku, CO₂ a další, které unikají ze spalování fosilních materiálů, na němž mají podíl zejména továrny, topení a automobilová doprava.

Co je to ekologie

Slovo „ekologie“ pochází z řečtiny: oikos jako obydlí a logos jako věda. Je to „věda, která se zabývá vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem“, to v širším slova smyslu znamená „věda o podmínkách existence“.

Ekologie se zabývá vztahy mezi každou živou bytostí a jejím okolím, ale i vývojem těchto vztahů v závislosti na proměnách prostředí a populací zvířat a rostlin. Jedná se tedy o vědu globální.

Jedním z předmětů jejího zkoumání jsou ekologické krize, které nastávají, vyvíjí-li se životní prostředí nějakého druhu takovým způsobem, že se stává nepříznivým k přežití, v některých případech druhu hrozí i vyhynutí.

Ubývání zdrojů na planetě

Některé zdroje na naší planetě se neustále obnovují, např. energie slunce a větru. Jiné obnovitelné být mohou, neubereme-li nebo nezničíme-li jich víc, než jich planeta vyprodukuje. Právě to je případ zdrojů živých, jakými jsou dřevo, ryby, ale i pitná voda. Dále existují zdroje neobnovitelné, tedy vyčerpatelné, jimiž jsou např. ropa, uhlí či zemní plyn. Ubývání některých zdrojů má pro planetu dalekosáhlé následky. Ničení lesů snižuje schopnost planety přeměňovat CO₂ na kyslík, čímž napomáhá k jejímu oteplování.

Coby energetický zdroj je ropa z velké části nahraditelná. Ne však jako surovina pro výrobu množství chemických produktů. Proto je klíčové tímto zdrojem šetřit.

Různé druhy znečištění

Degradují ta nejodlehlejší místa planety: pesticidy* používané v intenzivním zemědělství, průmyslový odpad ve vzduchu a vodě, ale také odpad prosakující do půdy, skladování odpadu, výfukové plyny vozidel, které se významně podílejí na oteplování planety. Do sladkých vod se dostává velké množství odpadu – pokud se do nich nevypouští kanalizace. Stejně je tomu s moři a oceány. Navzdory předpisům (nebo kvůli jejich laxní podobě) se mnohé lodě „odplyňují“ přímo na moři – zbavují se zbytků ze dna nádrže. O ropných skvrnách nemluvě. Zasaženy jsou nejodlehlejší oblasti, kde byly také nalezeny mnohé znečišťující látky – dokonce insekticidy jako je dichlordifenyltrichlorethan (DDT) – v ledech pólů nebo pustinách severní Kanady.

Vymírání živočišných a rostlinných druhů

Počet druhů na pokraji vyhynutí se neustále zvyšuje. Podle Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN)** 12 % druhů ptáků, 23 % savců, 32 % obojživelníků, 42 % želv a čtvrtině druhů jehličnanů hrozí úplný zánik. Řadí se mezi ně lední medvědi, hroši, pouštní gazely, žraloci dlouhoploutví, sladkovodní ryby nebo středomořské květiny. Na ústupu jsou i velmi běžné druhy, např. populace vrabců domácích se od roku 1980 zmenšily ve Francii o 50 a v určitých oblastech Velké Británie o 80 %.

Za vymíráním některých druhů stojí rybolov (tresky, štikozubci, delfíni zachycení v sítích) nebo lov (tygři, krokodýli, nosorožci, sloni). Jiné je spojeno s narušením klimatu či znečištěním různého druhu.

Zvyšující se rychlost tohoto vymírání má částečně původ v kaskádových efektech, které mohou mít dopad i na lidi. Tak třeba hroši stolicí v jezerech se živí plankton, a planktonem zase malé rybky, jež jsou samy kořistí větších, masožravých ryb. To znamená, že může zánik hrochů zapříčinit nejen úbytek ryb, ale i závažné potíže populacím žijícím z rybolovu.

„Pár“ nepříjemných čísel

- V 80. letech 20. století činila průměrná tloušťka pobřežního ledu v Arktickém oceánu bezmála 5 metrů, zatímco v roce 2003 pouhé 2,75 metru (- 40 %).
- Vlna horka způsobila roku 1998 v USA 1000 úmrtí, oproti tomu vlna v Evropě z roku 2003 jich měla na svědomí více než 70 000 (z toho 20 000 ve Francii).
- Vinobraní přichází ve Francii zhruba o tři týdny dříve, než tomu bylo před padesáti lety.
- Poušť Gobi se ročně rozrůstá zhruba o 10 000 km², což jsou skoro 2 % rozlohy Francie.
- V říjnu roku 2006 na jihu Argentiny a Chile kvůli ozónové díře člověku stačil ke spálení nezahalené kůže sedmiminutový pobyt na slunci.
- Podle IPCC se od roku 1970 zvýšila hladina oceánů o 12 až 22 cm.
- Velký nedostatek vody dnes postihuje okolo 250 milionů lidí ve 26 zemích.
- V roce 2006 napočítal Mezinárodní svaz ochrany přírody nejméně 16 119 druhů na pokraji vyhynutí.

Geneticky modifikované organismy (GMO)

Důsledky konzumování GMO lidmi jsou málo známé. Je možné (ne však prokázané), že přispívá ke zvyšování rizika vzniku alergií. Ekologové se obávají především obtížného boje proti genu narušujícímu fungování přírody, jakmile se takový gen rozšíří. Než se vrhneme do jejich masové produkce a zejména konzumace, měli bychom o GMO vědět mnohem více.

Radioaktivní znečištění

Radioaktivní nebezpečí se řadí mezi velké ekologické hrozby. Jedná se především o tři jeho aspekty. Na jednu stranu je složité zaručit úplnou absenci úniku radioaktivních prvků v rámci celého řetězce extrakce, obohacování a použití urania. Na druhou stranu není vyloučena jakákoli nehoda, a to dokonce ani nehoda úmyslná. Kromě toho vede provoz jaderných elektráren k produkci jaderných odpadů, z nichž některé zůstanou toxickými po tisíce let. Otázka jejich skladování není, a jak se zdá, nějaký čas ani nebude vyřešena. Vždyť kdo může zaručit bezpečné skladování, ať už je jaké chce, po tak dlouhou dobu?

Pro ekology je nejpodstatnější vyvinout alternativy výroby jaderné energie.

Hospodářské hrozby ve spojitosti s environmentálními riziky

Ještě nedávno mnozí zastávali názor, že „jakkoli zakročíme proti globálnímu oteplování, způsobíme tím újmu ekonomice“.

Ze zprávy, jež byla v říjnu roku 2006 předložena britské vládě, ovšem vyplývá, že pokud proti oteplování nic neučiníme, může tato klimatická krize přivodit ještě závažnější hospodářský pokles než v roce 1929, výroba by se snížila o 20 %, docházelo by k hromadnému přemísťování lidí (tzv. klimatičtí uprchlíci), k významným etnickým a sociálním potížím, a dokonce k ozbrojeným konfliktům.

Máme tak o důvod víc hned teď skoncovat s podceňováním tohoto problému.

Ekologická pohroma středověkého Islandu

Vikingové kolem roku 865 zkolonizovali Island, kam přinesli svůj způsob života. Stavební materiál, topivo a pastviny si obstarávali kácením lesů a přivedli na ostrov krávy a vepře. Islandské klima a půda se však od norských lišily, islandský les se obnovoval méně rychle než norský. Kousek po kousku tak zmizel a půda byla vlivem eroze ochuzena. Vepře a krávy, jimž místní krajina již neposkytovala vhodné podmínky, proto nahradily ovce, avšak degradace životního prostředí pokračovala. Během několika staletí zmizelo 90 % islandského lesa. Vlivem půdní eroze po stranách vulkánů dále vznikly dodnes existující rozsáhlé pouště.

Ztráta velkých lesů a degradace půdy přivedily období velké bídy. Islandčanům trvalo celá staletí, než se s ní dokázali vypořádat: rozvinuli mořský rybolov, omezili početnost ovčích stád a znovu zalesňovali. Navzdory všemu se Islandčané v roce 2007 těší druhé nejvyšší životní úrovni na světě, hned po Norech. Sedmdesát procent jimi spotřebované energie přitom pochází z obnovitelných zdrojů: z geotermiky a vodních elektráren.

Oficiální kroky proti ekologickým rizikům

Ekologické hrozby se v 70. letech 20. století dostaly do mezinárodního povědomí. Počet mezinárodních pravidel se zvýšil. Možnost jednat na mezinárodní úrovni ovšem omezují, zpomalují nebo znemožňují rozdílné zájmy národů a počiny skupin pod hospodářským tlakem.

Evropská unie vytváří také právní předpisy vztahující se k životnímu prostředí. Například tzv. *Reach*, nařízení týkající se chemických látek.

Aby Francie dostála redukčním cílům Kjótského protokolu, musí být množství jejích emisí v roce 2010 stejné jako v roce 1990, což odpovídá 565 milionům tun CO₂. Plán *Climat national*, se záměrem ušetřit 54 milionů tun CO₂ ročně, sdružuje opatření z oblasti všech hospodářských odvětví i běžného života Francouzů. Avšak několik nevládních organizací, jako francouzská *Réseau Action Climat*, *Greenpeace*** nebo *WWF-France***, jej pokládají za příliš ambiciózní. (Přečtěte si také otázky a odpovědi na oficiální kroky, str. 98 a dále).

Klimatické plány existují i na úrovni regionů a departmentů; různé francouzské obce podepsaly chartu o udržitelných evropských městech, obeznamují se s hlavními zdroji vypouštění CO₂ na jejich území (tzv. *bilan Carbone*), organizují snižování silničního provozu, ovládají a redukují vytápění místních budov nebo třídí a zhodnocují odpad, čímž vším se na plánech také podílejí. Města jako Lyon či Paříž dále zavedla velmi husté sítě míst, kde si lze levně vypůjčit kolo (projekty *Vélov* a *Vélib*).

Ekologický pakt a Grenelle de l'Environnement

U příležitosti prezidentských voleb v roce 2007 více než 750 000 Francouzů podepsalo Ekologický pakt, a k podpisu vybízeli i deset z kandidátů na prezidenta, především vítěze voleb. Pakt obsahoval následující závazky.

- *Pokládat ekologické závazky za společnou prioritu, která převyšuje štěpení mezi politickými stranami (...)*
- *Učinit z boje proti klimatickým změnám a ochrany biodiverzity hlavní determinanty veřejné činnosti.*
- *S ohledem na nynější i budoucí ekologické a sociální potřeby (...) zredukovat svoji spotřebu.*
- *Neprodleně přistoupit k podstatné nápravě energetické, dopravní a zemědělské politiky.*

Ekologický pakt podepsalo také 45 % poslanců zvolených v roce 2007.

Na podzim 2007 francouzská vláda naplánovala velkou poradou s ekologickými nevládními organizacemi, a to pod názvem „Grenelle de l'Environnement“.

Není pochyb, že tyto organizace i občané posoudí dodržení závazků Ekologického paktu až na základě konkrétních činů.

Zapojme se i my sami

„Nikdy nepochybujme o tom, že by svět mohla změnit skupinka jedinců. Nikdy tomu ostatně nebylo jinak.“

Margaret Meadová

Jsme-li si vědomi nebezpečí a spletité situace, nemělo by nás toto vědomí vést k nečinnosti. Právě naopak. Konání národních a mezinárodních orgánů je často brzděno politikařením a naráží na zájmy obchodních a průmyslových lobby. Bez vůle a odhodlání občanů může být vliv těchto politických snah snížen. Třeba i skromným dílem tak může přispět každý.

Cílem této knihy není podávat hotová řešení, ale nabídnout na následujících stránkách řadu možností, jak si v každodenním životě lépe uvědomovat potřeby naší planety. A to nejen její, ale i naše a našich dětí.

Čím by mohl přispět jednatel?

Základem pro pochopení toho, jak jednat a správně se rozhodovat, je nejprve se snažit porozumět velkým úkolům, které před nás staví ekologické hrozby a jejich příčiny.

- Globální oteplování lze zmírnit snížením spotřeby energie (původce CO₂).
- Ozónovou vrstvu lze chránit zvýšením pozornosti věnované plynům s obsahem fluoru.
- Kyselým deštěm lze zamezit omezením spalování fosilních paliv.
- Ubývání ropných paliv lze zpomalit snížením spotřeby energie.
- Znečištění vod intenzivním zemědělstvím lze zredukovat preferováním výrobků ze zemědělství ekologického*, nebo přinejmenším šetrného*.
- Znečišťování životního prostředí a plýtvání energií lze omezit upřednostňováním znovupoužitelného před jednorázovým, dále pak volbou produktů vyrobených za pomoci recyklovaných materiálů.
- Vymírání druhů lze zabránit vyhledáváním značek zaručujících, že jsou obsažené suroviny získávány s respektem k obnovování živočišných a rostlinných populací (zvláště v případě dřeva a ryb).
- Vlastní zdraví si lze chránit vyloučením umělých výrobků („chemikálií“), jedů pro organismus, a pro jistotu i výrobků s málo známými účinky ze svého jídelníčku.

Tyto počiny vedou k několika prostým zásadám.

- Snižme svou spotřebu vody a energie.
- Vybírejme si zboží, jehož výroba a uvedení do prodeje vyžadovaly nejméně energie, a zároveň nejméně přepravování.
- Upřednostňujme výrobky pocházející z obnovitelných surovin, tj. surovin, jejichž obnovení je zajištěno (dřevo, ryby atd.).
- Používejme raději znovupoužitelné nádoby než jednorázové.
- Namísto produktů z umělých látek volme výrobky přírodní.

Dodržování těchto pravidel nám samozřejmě nebrání být navíc členem/členkou asociace, nevládní organizace či strany bojující za ohleduplnost vůči planetě.

Čím začít?

Odpovědí na tuto velmi širokou otázku se nabízí hned několik.

- **Mějte na paměti svou osobnost.** Začněte činnostmi, které děláte snadno a rádi, to je nejlepší cesta ke spokojenosti, a tedy i k získání schopnosti pokračovat a zlepšovat se.
- **Mějte na paměti svou rodinnou situaci.** Nesouhlasí-li s vykročením na cestu k ekologičtějším způsobu života všichni členové domácnosti, vyhněte se raději sporům a jednoduše spolu o návrhu mluvte, jak dlouho bude třeba.
- **Mějte na paměti své prostředky.** Větší šetrnost k planetě někdy znamená vyšší cenu, na druhou stranu však existují přístupy, u kterých s rostoucí ekologickou hodnotou náklady naopak klesají, a to s výhledem na krátkou či středně dlouhou dobu. Důležité je brát při výběru jednotlivých opatření v úvahu jejich finanční náročnost, a tím zachovat svůj rozpočet v rovnováze.
- **Nezapomeňte, že jako první musí přijít na řadu to nejtěžší.** Například někdo, kdo často tiskne dokumenty z počítače, může používat recyklovaný papír, tisknout oboustranně a pokaždé si položit otázku, přinese-li skutečně daný tisk odpovídající užitek, a je to pro něj výhodnější (z hlediska rozpočtu i planety) než se vzdát papírových ručníků ve prospěch látkových.

Také si lze vypočítat svou ekologickou stopu a z výsledku vyvodit, co na svém životním stylu změnit jako první. Máte možnost tak učinit právě teď.

Ekologická stopa

Svou činností spotřebováváme zdroje získávané z planety a produkujeme odpad, který planeta musí vstřebat. Ekologická stopa je plocha povrchu země, již potřebuje jeden člověk či jedna populace k trvalému udržení své životní úrovně. Vypočítá se na základě plochy nezbytné k produkci spotřebovávaných zdrojů (potrava, oblečení, služby atd.) a energie a prostoru potřebného pro naše infrastruktury (budovy, silnice atd.). K tomu se přidává plocha nezbytná k odstranění našeho odpadu.

Podle odhadů WWF** (World Wide Fund for Nature) z roku 2006 potřebuje každý Francouz zhruba 5,6 hektaru biologicky aktivní plochy. Ekologická stopa jednoho Číňana se rovná 1,6 hektaru, jednoho Somálce 0,4 hektaru a jednoho Severoameričana 9,6 hektaru. Planeta však může každému člověku poskytnout jen 1,9 hektaru (za předpokladu, že ostatní živočišné druhy nepotřebují vlastní vyhrazený prostor).

Jinými slovy, pokud by všichni obyvatelé Země žili jako Francouzi, k trvalému uspokojení svých potřeb by museli mít takové planety tři. Od 80. let 20. století lidstvo opravdu spotřebovává více zdrojů, než kolik jich planeta může poskytnout. Svou ekologickou stopu musíme nutně zmenšit.

Vypočítejte si svou ekologickou stopu

U každé otázky vyberte pouze jednu odpověď a ve sloupečku vpravo zakroužkujte odpovídající číslo. Následně všechna čísla sečtete (musí jich být 15). Nakonec s pomocí tabulky na str. 24 odhadněte svou ekologickou stopu.

Pozor, výsledek tohoto stručného dotazníku je jen přibližný. Přesnější výpočet nabízejí internetové stránky WWF nebo Global Footprint Network**.

Bydlení

Bydlím

v samostatném domě ... + 10

v řadovém domě ... 0

v bytě ... - 20

Počet osob žijících v mojí domácnosti

1 ... + 10

2 ... + 5

3 ... 0

4 ... - 5

5 a více ... - 10

Topím

mazutem ... + 20

elektrínou ... + 10

zemním plynem ... 0

solární energií ... - 30

Za bydlení celkem

Stravování

Maso jím

2× denně ... + 40

1× denně ... 0

2×–3× týdně ... -10

nikdy nebo téměř nikdy ... - 20

Maso nebo mražené ryby kupuji

běžně ... + 10

často ... 0

nikdy ... - 10

Čerstvé ovoce a zeleninu kupuji

běžně ... + 10

často ... 0

nikdy ... - 10

Za stravování celkem

Nákupy

Kupuji produkty

vyrobené v Evropě ... - 10

bez ohledu na zemi původu ... 0

Za poslední rok jsem zakoupil/a zboží s nízkou spotřebou energie (žárovky, domácí elektrospotřebiče aj.)

ano ... - 10

ne ... 0

Za nákupy celkem

Odpad

Každý týden vyhodím

3 a více odpadkových sáčků ... + 10

2 sáčky ... 0

1 sáček ... - 10

Třídím odpad

nikdy ... + 10

zřídka ... + 5

často ... 0

vždy ... - 10

Myji se

ve vaně ... + 10

ve vaně či ve sprše ... 0

ve sprše ... - 5

Za odpad celkem

Doprava

Mám vlastní

velké auto s pohonem na čtyři kola ... + 70

velký kombík ... + 30

velké osobní auto ... + 20

malé osobní auto ... 0

nemám auto ... - 80

Do práce se dopravuji

autem ... 0

vlakem ... - 30

metrem, tramvají či autobusem ... - 30

na kole či pěšky ... - 50

nepracuji ... - 50

Na dovolenou se obvykle dopravuji

autem či letadlem ... 0

vlakem ... - 10

na kole či pěšky ... - 20

Dávám přednost dovolené v Evropě

ano ... 0

ne ... + 20

Za dopravu celkem

Celkový výsledek

Za bydlení celkem

Za stravování celkem

Za nákupy celkem

Za odpad celkem

Za dopravu celkem

Výsledná hodnota

Odhad vaší ekologické stopy

Vaše výsledná hodnota je: Vaše ekologická stopa je:

nižší než - 100   menší než 4,5 hektaru

mezi - 100 a - 20   mezi 4,5 a 5,4 hektaru

mezi - 20 a - + 20   mezi 5,4 a 5,8 hektaru

mezi + 20 a + 80   mezi 5,8 a 6,5 hektaru

mezi + 80 a + 150   mezi 6,5 a 7,5 hektaru

vyšší než + 150   větší než 7,5 hektaru

Zapamatujte si:

- **průměrná ekologická stopa jednoho Francouze je 5,6 hektaru**
- **naše planeta může každé lidské bytosti poskytnout jen 1,9 hektaru**

Energie a domácnost

Bydlení hraje ve spotřebě energie, a tedy i v produkci CO₂, významnou roli. Vytápění a umělé osvětlení domácností a pracovišť tak v roce 2005 stála za necelými 20 % emisí skleníkových plynů na území Francie.

Je tedy důležité mít bydlení „co nejvyšší environmentální kvality“. Koncepce a realizace takového bydlení nebo vylepšování budov za účelem větší ekologičnosti jsou spojeny s množstvím technických záležitostí: výběr umístění budovy a její orientace, odpovídající využití přilehlého pozemku, výběr materiálů, izolace, větrání, instalace alternativních zdrojů energie atd.

Ať je však naše bydlení jakékoli, existuje nespočet způsobů, jak jej učinit ekologičtějším.

Stanovení ekologické náročnosti budov

Dobrá zpráva pro všechny, kdo si chtějí pořídit nebo pronajmout bydlení: od 1. července 2007 je povinností každého prodejce či pronajímatele nechat na vlastní náklady stanovit profesionály ekologickou náročnost (a to s platností 10 let). Dokument musí být přiložen ke každé kupní i nájemní smlouvě.

Prostřednictvím tohoto stanovení získáme informace o vytápěcím systému a izolaci. Obsahuje „energetický štítek“ klasifikující výši spotřeby na sedmistupňovém žebříčku, od A (nejúspornější) do G (s velmi vysokou spotřebou), a „klimatický štítek“, který rozřazuje, rovněž na stupnici od A do G, dopad jednotlivých výšů na skleníkový efekt. Určuje také nejúčinnější úpravy vedoucí k úspoře energie.

Stanovení umožňuje porovnat dostupné pronájmy a nemovitosti na prodej na základě objektivních skutečností. Jen škoda, že není povinné i seznámit s ním zájemce ještě před podpisem smlouvy, tj. dříve než ve chvíli, kdy je rozhodnutí již učiněno. Vyžádat si je dříve, to už je jen a jen na nás.

Ekologické topení

Topení představuje neuvěřitelných 60–75 % energetické spotřeby bytu a domácnosti. Spolu s dopravou představuje jeden z bodů, na nichž můžeme nejvíce zapracovat.

Izolace

Izolace je samozřejmě jedním z nejlepších prostředků, jak spotřebu snížit; konkrétně jde o izolaci zdí a střechy nebo podkroví. Také můžeme pomocí dvojítkých skel, nebo alespoň silných vnitřních závěsů, vylepšit izolaci oken. Závěsy izolují mezilehlou vrstvu vzduchu u okna a zcela plní svou roli, jestliže je v zimním období po setmění neopomínáme zatahovat (a zavírat vnější okenice).

Počín zvaný NégaWatt

Sdružení NégaWatt** navrhuje krok vedoucí k trvalému využívání našich energetických nároků se zdroji naší planety. Zakládá se na třech zásadách: střídmost, účinnost a nahrazování.

- **Energetická střídmost:** jedná se o potlačení nesmyslného a nákladného plýtvání, aniž bychom přitom ovšem sklouzli k askezi či režimu jakýchsi přídělů.
- **Energetická efektivita:** jde o maximální omezení ztrát, a to zejména vylepšením staveb a používaných přístrojů. Někdy je možné snížit své energetické nároky na polovinu, jindy i na pětinu.
- **Náhrada běžných zdrojů energie (zvláště fosilní* a jaderné) energiemi obnovitelnými*:** energií ze solárních a větrných elektráren nebo biomasou*.

V neposlední řadě nezapomínejme, že tou nejlevnější a nejméně znečišťující energií je vždy ta nezužitkovaná.

Vytápěcí systém hraje nezanedbatelnou roli. Ideální je zvolit obnovitelný zdroj energie (dřevo, solární energii aj.).

Topení dřevem

Navzdory výše zmíněným tvrzením lze říci, že pokud je dřevo pěstováno tak, aby měl les dostatek času se obnovovat (což je případ Francie), a nestojí-li jeho převoz příliš velké množství energie, tento způsob vytápění k oteplování planety nepřispívá. Uvolněný oxid uhličitý totiž v podstatě odpovídá oxidu uhličitému, jež rostoucí stromy vstřebávají fotosyntézou.

Otevřené krby mají velice malou výhřevnost: kouřovod nasaje vzduch z místnosti, a odvede většinu vyprodukovaného tepla. Ztráty energie uvolněné ohněm zde mohou dosahovat až 85 %. Naopak velký pokrok představují krby zavřené a moderní kotle a kamna, jejichž součástí jsou vysoce účinné systémy pro shromažďování tepla. Nejlepší z nich mají označení Flamme Verte***⁴. Koupě tohoto zařízení může vypadat nákladně (700 až 4000 € bez zabudování), lze však díky ní získat nárok na odečet z daní*. Ceny navíc do tří let často klesnou. Vysoká technologie v oblasti energie ze dřeva se v současné době orientuje na kogeneraci, tj. koncepci zařízení, která umožňují nahromadit maximum energie, a zároveň propojují produkci tepla, teplé vody, a dokonce elektřiny. Snad si v technickém vývoji povedeme stejně dobře i v příštích letech.

---

⁴ Výrazy označené třemi hvězdičkami odkazují na značky, str. 115 a dále.

Finanční podpory pro snadnější zařízení domu

Nakoupíme-li vybavení využívající obnovitelné energie nebo výkonný kotel a vylepšíme-li svůj vytápěcí systém, může nám vzniknout nárok na finanční podpory.

- **Sleva na dani z nákupu vybavení** (zahrnuje i osoby nejsoucí daňovými poplatníky. V roce 2006 sleva činila 15 % z nákupní ceny tzv. nízkoteplotního kotle*, 25–40 % z nákupu kondenzačního kotle, 50 % z nákupu vybavení na solární vytápění, výkonných kotlů na dřevo, některých tepelných čerpadel* a vybavení na výrobu fotovoltaické* či větrné elektřiny aj. Nejvyšší povolenou částkou pro jeden pár je 16 000 €.
- **Snížená sazba DPH (5,5 %) na nákup a zabudování zařízení.**
- **Dotace na rekonstrukce či na instalaci zařízení v bytech starších 15 let.**

Tyto podpory se vztahují pouze na zařízení odpovídající přesně stanoveným normám (např. označení Flamme Verte u topení dřevem). Více informací nabízí l'Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie (ADEME)** a l'Agence nationale pour l'amélioration de l'habitat (ANAH)**.

Částečně solární vytápění

Solární ohřívač vody propojený s běžným ústředním topením nám může přinést 25–60 % (v závislosti na oblasti a na orientaci střechy) tepla a teplé vody. Jeho zavedení sice stojí od 3500 do 6000 € (včetně instalace), vztahují se na ně ale finanční podpory (viz výše) a ve střednědobém horizontu je velice výnosné.

Elektřina a fosilní energie

Pakliže obnovitelnou energii využívat nelze, tu nejméně znečišťující představují moderní kotle na zemní plyn. Naopak mezi varianty nejdražší a nejméně ekologické se řadí topení elektřinou. Ve Francii hraje v tomto ohledu důležitou roli jaderná energie. Oxidu uhličitého při její výrobě vzniká málo, pojí se k ní ovšem jiné ekologické nevýhody, a to především produkce radioaktivního odpadu, který nelze zničit a s jehož skladováním po několik stovek let je třeba počítat.

Údržba a výměna kotle – zdroj úspor

Od roku 2006 je zavedena povinnost kontrolovat jednou za čtyři (kromě kotlů na dřevo) nebo dva roky výkonnost kotle, přesahuje-li jeho výkon 100 kW. Každoroční údržba kotle odborníkem však obvykle může snížit spotřebovanou energii o 8–12 % a zredukovat znečišťující emise. Povinné je rovněž vymetání kouřovodů.

Výměna kotle je povinná zhruba jednou za 15 let. Nový a moderní typ je úspornější a méně znečišťuje ovzduší (o 32 % méně CO₂ u kotle na topný olej, o 15 % méně u kotle plynového).

Správná teplota

Některé výhřevné systémy regulují teplotu v každé místnosti v závislosti na teplotě venku; oproti systémům bez regulace šetří 10–25 % energie a jejich zavedením vzniká nárok na odpočet z daní. Užitečné mohou být také nastavitelné termostaty a systémy na dálkové ovládání (ušetří 20–200 €). Za radiátory lze také nainstalovat reflexní panely, které zmenší tepelné ztráty u zdi.

Teplota každé místnosti musí být přizpůsobena jejímu využití: 19 °C je akorát pro obývací pokoj, 16 nebo 17 °C pro ložnici. Ztlumit topení z 20 °C na 19 °C znamená o celých 7 % méně spotřebované energie. Topení je třeba zeslabit v nevyužívaných místnostech, v místnostech na slunné straně domu a během větrání. Také není na škodu navyknout si na pořádný svetr, místo abychom přitápěli, a mohli tak uprostřed zimy zůstat v tričku.

Bojovat proti horku lze i bez klimatizace

Se zvyšujícími se teplotami roste i pokušení zapnout klimatizaci. To ovšem není ani trochu ekologické.

Klimatizace spotřebovává obrovské množství energie: může navýšit účet za elektřinu o 20–30 %! Každá klimatizace navíc vypouští do přírody chladicí kapaliny (při jejich únicích či během oprav klimatizace). Dnešní kapaliny jsou pro ozón mnohem méně nebezpečné než ty dřívější, vznikají z nich však plyny, které se velkou měrou podílejí na skleníkovém efektu (1 g uniklé chladicí kapaliny odpovídá 1300 g CO₂).

Jak teplo nepouštět dovnitř

Dvě třetiny tepla, které se v létě dostane do domu, dovnitř proniknou okny. Nejúčinnější je chránit dům zvenčí. Více se vyplatí zabezpečit okna a dveře na jižní straně než na straně východní, a také na straně západní, protože šikmo dopadající sluneční paprsky ráno a večer zahřívají fasádu. Konstrukce domu někdy dovoluje otvory zastínit přesahem střechy nebo např. přístřešky či balkony. Mimo to můžeme jednoduše hned ráno zavřít okenice či zatáhnout venkovní žaluzie nebo rolety. Také lze na určitou vzdálenost od domu umístit svislé zástěny (neprůhledné ploty, bambusové stěny).

Světlé zdi mimochodem odrážejí světlo a teplo, chrání tedy lépe než zdi tmavé.

Velmi užitečná může být vegetace, třeba strom zasazený před francouzským oknem, dostatečně vysoký živý plot na západní straně nebo zástěna s popínavými rostlinami jako psí víno či opadavý révovník (zatímco v létě stíní, v zimě propouští světlo). Zatravněné terasy dokonce odrážejí méně tepla než terasy betonové nebo zděné.

K většímu pohodlí uvnitř domu pak přispějí žaluzie a závěsy. Ještě výraznějšího účinku lze docílit tak, že do oken a dveří rozvěsíme mokrá prostěradla či ručníky – vodní pára osvěží vzduch.

Jak „nepřetápět“

Za letních veder můžeme zvyšování teploty v domě zamezit výběrem úsporných elektrospotřebičů (třídy A a A+), lamp s nízkou spotřebou nebo méně častým používáním sporáku (a především trouby). Čerstvý vzduch si doma uchováme, osvojíme-li si pár užitečných návyků: hned ráno zatáhneme žaluzie a zavřeme okenice, večer zalijeme terasu a venkovní rostliny (pod podmínkou, že se ovšem zalévat smí) a otevřeme na noc okna a vytvoříme mírný průvan pro odvedení tepla, jež se během dne uvnitř nashromáždilo.

Jak ochlazovat vzduch a větrat

Komfort může značně zvýšit praktický způsob větrání. Z větráků jsou vhodnější větráky stropní, jejichž předností je kromě nastavitelné rychlosti pomalé a pravidelné otáčení. Před zakoupením takového větráku si ověřte výšku zbývající pod stropem po instalaci, abyste nepřišli k úrazu hlavy... Při odchodu z místnosti jej také nezapomínejte vypnout.

Zcela přirozeným způsobem lze vzduch v bytě osvěžit zavedením tzv. kanadské studny. Jedná se o ventilační zařízení, které nasává vzduch zvenčí do dostatečně dlouhého podzemního vedení, zapuštěného do hloubky 1,5–2 m. V létě se takto vzduch ochladí, díky čemuž se teplota v bytě může snížit o několik stupňů. A má to ještě jednu výhodu: v zimě zařízení nasátý vzduch zahřeje. Navíc jde o nepříliš nákladné vybavení (méně než 1000 €). Zavedení systému omezuje jediná věc: mělo by se provádět nejlépe již během výstavby domu.

Nejméně škodlivá „klimoška“

Pokud trváte na klimatizačním systému, měli byste se alespoň vyhnout klimatizacím mobilním. Ty jsou sice levnější (300–1000 €) a není třeba je zabudovávat, mají ale malou účinnost – je třeba provléknout pootevřeným oknem nebo dveřmi ven rouru či hadici, takže teplotu umožňují volný průchod dovnitř. Mimo to se vyznačují menší spolehlivostí a výraznější spotřebou energie.

Vyberte si kvalitní přístroj: s označením „Eurovent“ mající dostatečně efektivní chladicí kapalinu, s koeficientem EER (Koeficient využitelnosti energie) dosahujícím alespoň hodnoty 3 a s vysokou energetickou účinností (nejúspornější přístroje jsou označeny písmenem A, ty s největší spotřebou písmenem G).

Neochlazujte vzduch na teplotu pod 26 °C a vyvarujte se většího teplotního rozdílu mezi vzduchem venku a uvnitř než 5 °C. Nejenže se tím sníží spotřeba energie, ale vyhneme se tak i zdraví škodlivým teplotním šokům.

Také je třeba zbavovat prachu a mýdlovou vodou omývat vzduchové otvory přístroje a každých šest měsíců měnit filtry. Klimatizační zařízení nikdy nerozebírejte sami: o to se postarají profesionálové, kteří vědí, jak postupovat, aniž by došlo ke znečištění chladicí kapalinou. A také nikdy nevyhazujte starý přístroj na skládku, ale vždy jej odveďte do sběrný.

Jak lépe hospodařit s elektřinou

Existují různé způsoby, jak snížit plýtvání energií a dostat pod kontrolu spotřebu elektřiny. Kromě vytápění a boje proti letním horkům se můžeme zaměřit na svícení a výběr elektrospotřebičů a jejich správné používání. Další cestou jsou „zelené“ energie, jinými slovy volba energií původem z obnovitelných zdrojů (větrná, solární atd.).

Výběr vhodných žárovek

Největšími „nenasyty“ ve spotřebě energie jsou žárovky halogenové – hlavně jsou-li nasměrovány ke stropu. Podobně jsou na tom žárovky klasické. Na světlo se u nich přemění ve skutečnosti jen 5 % spotřebované energie, zbylých 95 na teplo. V rámci boje proti globálnímu oteplování vydala roku 2010 jejich zákaz Austrálie, stejně o dva roky později učinila Kanada. Obdobného zákazu se dožadují ekologické organizace i v mnoha dalších zemích.

Nic nám nebrání začít už teď systematicky nahrazovat opotřebované žárovky kompaktními zářivkami, známými také pod označením „úsporné žárovky“. Mají vyšší cenu (3–10 €), zato však daleko nižší spotřebu. Navíc vydrží výrazně déle: investice tak má rychlou návratnost. Využít můžeme také neonové zářivky, které se začaly vyrábět v nedávné době a svou spotřebou elektřiny nepřesahují zářivky kompaktní.

Od roku 1995 musejí být v celé Evropské unii obaly žárovek opatřeny energetickými etiketami*** uvádějícími, zda je žárovka úsporná (třída A), nebo naopak (třída G). Doporučuje se volit jediné žárovky označené písmenem A či B.

Pozor: kompaktní zářivky obsahují znečišťující a zdraví nebezpečnou rtuť. Je třeba odnést je k recyklaci do sběrný, nikoli vyhodit do koše.

Čísla, která vás nenechají spát

- Jediná halogenová žárovka spotřebuje více energie než pračka.
- Kompaktní (či „úsporná“) zářivka o výkonu 15 W spotřebuje čtyřikrát méně energie než klasická žárovka o výkonu 60 W, a přitom vydá úplně stejné množství světla.
- Nahradíme-li doma 30 % žárovek (těch nepoužívanějších) kompaktními zářivkami, snížíme svou spotřebu elektřiny za světlo o 80 %.
- Použijeme-li namísto klasických žárovek pět kompaktních zářivek, zmenšíme svou ekologickou stopu o 100 m² za rok (viz str. 21).

Šetrné svícení

Ušetřit můžeme díky dodržování několika prostých pravidel.

- Co nejvíce bychom měli využívat denního světla, a to jak upřednostňováním světlých odstínů výmalby, stropů a tapiserií, tak prací a četbou u okna.
- Výkon žárovek bychom měli přizpůsobit svým potřebám. Žárovku s výkonem 100 W využije málokdo, navíc takové světlo unavuje oči.
- Žárovky a stínidla bychom měli pravidelně oprašovat, čímž lze zvětšit jejich světelný tok až o 40 %.
- Při odchodu z místnosti bychom vždy měli zhasnout.

Jak vybrat a používat elektrické zařízení

Šetřit energií, a tím prospívat planetě i vlastní peněžence, můžeme hned nadvakrát: při nákupu přístroje a při jeho používání.

Při nákupu se pozorně dívejte na energetické štítky***, na nichž je uvedena především energetická třída každého přístroje. K výběru zařízení s výkonem odpovídajícím našim potřebám nám postačí zdravý rozum: jestliže bydlíme v garsonce, obrovský vysavač bychom si kúpovali zbytečně.

Lepší je odmítnout přístroje s nadbytečnými elektronickými hodinami (např. kávovary nebo mikrovlnky). Zeptejte se, jestli je spotřebič opatřen tlačítkem, kterým jej lze zcela vypnout. Informujte se také o jeho spotřebě během „spánku“ (v dnešní době již některé přístroje spotřebují méně než 1 W, což je přijatelné).

Významně ušetřit lze i **při používání** zařízení. Mnohé přístroje zůstávají nepřetržitě zapnuté. V čem je problém? Přístroje pod napětím mohou spotřebovávat až 10 % elektrické energie. Nezapomeňme ani na všemožné nabíječky (na mobilní telefon, kalkulačku, digitální fotoaparát, kameru, walkman, dobíječku baterií atd.), které spotřebovávají energii i ve chvíli, kdy k nim není připojeno žádné zařízení.

Nechceme-li takto plýtvat, nemůžeme se spokojit s vypnutím dálkovým ovladačem: obvykle je nutné dojít stisknout tlačítko přímo na přístroji. Tím se ještě navíc prodlouží jeho životnost.

Rovněž můžeme připojit skupinu zařízení do rozbočovače, ale pozor: u některých přístrojů hrozí porucha, nejsou-li vypnuty předem. Existují také „chytré“ rozbočovače, sloužící k automatickému vypnutí (kolem 20 €): pokud jsme je správně zapojili, přeruší se zároveň s vypnutím televize napájení dekodéru, videa atd.

„Spánek“ našich přístrojů nás přijde draho

- *Televize „spící“ 24 hodin spotřebuje více energie než během přehrávání dvou filmů.*
- *Více než 90 % roční spotřeby elektřiny např. videopřehrávače spadá do doby, kdy „spí“.*
- *Domácnost s nepřetržitě „spící“ televizí, satelitním přijímačem, dekodérem typu Canal+, videopřehrávačem, DVD přehrávačem, Hi-Fi věží, herní konzolí, počítačem a tiskárnou může zbytečně spotřebovat mezi 500 a 2000 kW za rok, tj. 65 až 260 €!*

3. ODBORNÝ KOMENTÁŘ

Tato kapitola představuje teoretický protějšek části věnované překladu. Jedná se o translatickou reflexi tohoto konkrétního převodu neliterárního textu z francouzštiny do češtiny.

Kvalita překladu se odvíjí od znalosti předlohy, proto bude komentáři k překladu předcházet strukturovaná analýza samotného výchozího textu (zde je opět možno se odvolat na publikaci *Umění překladu*⁵ Jiřího Levého, v níž autor hovoří o třech fázích překladu: pochopení, interpretaci a přestylizování). Každé z těchto dvou částí je věnována samostatná kapitola: 3.1. *Analýza originálu* a 3.2. *Komentář k překladu* (viz níže).

---

⁵ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

3.1. Analýza originálu

Jak je zmíněno v *Úvodu*, tato analýza originálu vychází z modelu Christiane Nordové⁶ a dělí se na dvě základní části: analýzu vnětextových a vnitrotextových faktorů. Podrobněji budou obě tyto kategorie, tedy kategorie vnětextových faktorů na jedné straně a vnitrotextových na straně druhé, popsány v jim věnovaných kapitolách.

Na tomto místě je nicméně vhodné alespoň heslovitě uvést i podkategorie. V případě vnětextových faktorů se jedná o autora textu, autorův záměr, pravděpodobného adresáta, médium, místo komunikace, čas komunikace, motiv komunikace, funkce textu a vzájemné závislosti mezi jednotlivými faktory. U faktorů vnitrotextových je to téma, obsah, presupozice, kompozice textu, neverbální prvky, lexikum, větná struktura, suprasegmentální rysy a vzájemné závislosti mezi jednotlivými vnitrotextovými faktory. Přiblíženy budou v příslušných kapitolách.

3.1.1. Zařazení textu z hlediska funkčních stylů

Překládaný text (i celá publikace) spadá do rámce stylu populárně-naučného.

Pro zařazení k odbornému stylu svědčí faktické založení a více méně úzce vymezená problematika (ekologický způsob života). V textu se také vyskytuje řada termínů, a to především z oblasti ekologie (zastřešující mj. i živočišné a rostlinné druhy a zemědělské termíny), chemie a techniky, ale také z oblasti legislativy (viz níže 3.1.3.8 *Lexikum*).

Tvrzení, že je adresátem laik (což text posouvá od odborného k populárně-naučnému stylu), dokládá mnoho aspektů textu: autor-laik, přehledné členění, vysvětlování termínů (jak přímo v textu, tak v poznámkovém aparátu na konci publikace), praktické rady vyjádřené mj. imperativem (tj. konativní funkce⁷), textová ozvláštňení pomocí automatizace a aktualizace, expresivita aj. (více viz níže v kapitole 3.2.1.10 *Styl*).

---

⁶ NORD, Christiane. *Translating as a purposeful activity: functionalist approaches explained*. Manchester, UK: St. Jerome Pub., 1997. ISBN 1-900650-02-9.

⁷ JAKOBSON, Roman. *Lingvistická poetika: (výber z diela)*. Bratislava: Tatran, 1991.

3.1.2. Vnětextové faktory

Jak vyplývá z názvu, vnětextové faktory nejsou obsaženy v textu (tj. přesahují jeho rámec), tzn. k jejich poznání čtenáři zpravidla nestačí znalost samotného textu, avšak potřebuje k tomu mít také povědomí o širším situačním kontextu, tedy o čase a místě vydání, o autorovi atd. Jednotlivým kategoriím se věnuji v následujících kapitolách, dále pak i v rámci komentáře k překladu, a to předně v 3.2.1.1. *Místo komunikace originálu vs. místo komunikace překladu* a 3.2.1.2. *Čas komunikace originálu vs. čas komunikace překladu*.

3.1.2.1. Autor textu

Autorem originálu je Jean Doubovetzky, francouzský lékař s širokým polem působnosti. Dostupných informací o jeho osobě je poskrovnu – v podstatě jde jen o základní údaje a několik vět v rámci anotací jeho knih. Soudit proto lze především na základě tematické rozmanitosti jeho publikací: *Comment choisir son médecin* (2000), *Choisir... son généraliste* (2006), *Choisir... une retraite active* (2007) a *Choisir... de vivre écologiquement* (2007)⁸ (kniha, jejíž část je předlohou studovaného překladu).

Ekologii autor přikládá zvláštní významnost – sám se aktivně účastní boje za zodpovědný přístup k životnímu prostředí (dokonce i na poli politiky)⁹, nutno však podotknout, že jeho ústředním tématem je (alespoň podle dostupného seznamu studií, jejichž je autorem či spoluautorem) přirozeně zdraví, způsoby léčby některých vážných onemocnění apod.¹⁰

Zásadní roli hraje autorova neobornost v oblasti ekologie, která se v textu s velkou pravděpodobností určitým způsobem odráží (téměř výlučně v pozitivním slova smyslu). Nabízí se sice námitka, že má Doubovetzky jakožto lékař hluboké vědomosti v oblasti přírodních věd (jež mají v obsahu textu nezastupitelnou úlohu), nicméně profesionálním ekologem není. Dále by bylo možno namítnout, že autor má jednoduše schopnost přehledně podat jakoukoli látku, ani to však nic nemění na skutečnosti, že mezi laikem a poučeným laikem je pomyslná „propast“ menší než mezi laikem a odborníkem.

---

⁸ Zdroj: *Bibliothèque nationale de France*, 2019 [online]. BnF Data. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: https://data.bnf.fr/fr/12268107/jean_doubovetzky/

⁹ Ce médecin prescrit le bien vivre écolo - 03/11/2007 - ladepeche.fr. *Ladepeche.fr - Actualités en temps réel et l'info en continu - ladepeche.fr* [online]. Dostupné z: <https://www.ladepeche.fr/article/2007/11/03/146630-ce-medecin-prescrit-le-bien-vivre-ecolo.html>

¹⁰ Zdroj: *ResearchGate*, 2019 [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Jean_Doubovetzky

3.1.2.2. Autorův záměr

Svůj záměr autor nikterak nezastírá, jeho hlavní intence jsou dvě: jednak přesvědčit čtenáře, že je ekologický životní styl potřebný a smysluplný i jedná-li se o „pouhého“ jednotlivce, dále pak chce široké veřejnosti poradit, jak k tomuto způsobu života dospět. Snaží se dát čtenáři k dispozici co nejširší škálu praktických rad, jak si na cestě k ekologičtějšímu životu počínat. Odkazuje přitom na konkrétní existující projekty či nevládní organizace, jichž má čtenář možnost reálně využít.

3.1.2.3. Pravděpodobný adresát

Autor píše velmi přístupným jazykem, nezabíhá do nepochopitelných detailů a soustředí se na skutečně praktické rady (počínaje zdánlivě banálním doporučením, že v zimě je lepší se přiblížit než zůstat nalehko a přitápět, a přehledem nejméně znečišťujících kotlů konče), je evidentní, že se snaží oslovit každého, kdo jeho ekologickou příručku otevře. Nutno sice připustit, že je v textu mnohdy citelná implikace takového adresáta, který již má vlastní domácnost; i student bez vlastního bytu či domu zde však nepochybně může nalézt mnoho přínosných informací.

Dále lze v textu spatřovat dvě osy: zmíněné čistě praktické rady na jedné straně a odkazy na existující organizace, označení výrobků atd. na straně druhé. Ačkoli jsou tyto dvě pomyslné osy jedna s druhou bezprostředně spjaté, lze na jejich základě vysledovat následující: adresátem může být člověk téměř nic nevědoucí o tom, jak se chovat ekologicky, ovšem i takový čtenář, který se problematikou třeba již delší dobu zabývá, ale rád by se dozvěděl víc. Nezdá se tedy, že by autor některý typ čtenářů vyčleňoval: příliš nezáleží na věku, pohlaví ani vzdělání. Snad jediným předpokladem pro to, aby čtenáře příručka obohatila, je vůle chránit životní prostředí.

3.1.2.4. Médium

Jedná se o tištěnou příručku, a to příručku v pravém slova smyslu. Nejenže se totiž vyznačuje velmi přehlednou strukturovaností textu, ale vyniká i svou praktičností co do fyzické podoby.

Zmíněná strukturovanost se odráží v několika bodech. Předně jde o kapitoly a podkapitoly, přehledně odstupňované oddíly, ve kterých není těžké se rychle zorientovat. Mimo to je, kromě titulu celé publikace, i název dané kapitoly uveden v záhlaví každé dvojstrany – čtenáři tedy takřka nehrozí, že by se v textu takzvaně ztratil.

Dále zde hraje poměrně důležitou roli roztřídění informací do jednotlivých bodů. I tímto způsobem autor výrazně usnadňuje recepci textu a přispívá k jeho zapamatovatelnosti.

V neposlední řadě je na místě zmínit prostor věnovaný okrajovým informacím. Ty bývají graficky odlišeny od zbytku textu, díky čemuž neruší plynulost četby, nýbrž svou „jinakostí“ poutají čtenářovu pozornost.

S posledně uvedeným bodem, jak bylo naznačeno, úzce souvisí grafická stránka textu. Zmíněné okrajové informace se nacházejí zpravidla v rámečcích s šedým pozadím (viz např. O: 8, 17, 37). Toto barevné odlišení je velmi účinnou pomůckou jak k okamžitému zaujetí čtenáře, tak k jeho schopnosti ihned, a v podstatě podvědomě, identifikovat míru důležitosti takto vyznačených informací.

Dalším „odlišovacím“ prostředkem je tučné písmo. Tučné písmo lze pokládat za zcela intuitivní pomůcku sloužící k podtržení nějaké informace – nachází-li se zdůrazněný výraz v rámci textu psaného písmem obyčejným, představuje pro toto vyjádření vyšší důležitosti jeden z nejefektivnějších nástrojů. Takové uplatnění tučného písma demonstrují tyto úryvky:

„Lors de l'achat, bien observer les étiquettes énergie***, qui indiquent en particulier la classe énergétique de chaque appareil.“ (O: 36)

„A l'usage, des économies importantes sont également possibles.“ (O: 37)

Tučné písmo má ovšem v originálu ještě jinou roli: jsou jím vyznačeny úvody ke kapitolám. V tomto smyslu lze text částečně přiřadit k publicistickému funkčnímu stylu, kde by takovému útvaru odpovídal perex. I zde, v originálním textu (a v překladu do češtiny byl tento jev zachován), totiž tyto úvody obsahují shrnující informaci, aniž by však prozrazovaly celou náplň kapitoly – nepřímo tak čtenáře vybízejí k pokračování četby. Jako příklad takového „perexu“ lze uvést úvod ke kapitole *Un chauffage écologique*:

„Le chauffage représente 60 % et 75 % de la dépense énergétique des logements... et des ménages ! C'est un des points sur lesquels il est possible de faire le plus de progrès (avec les transports).“
(O: 26)

Posledním bodem vztahujícím se ke grafické úpravě, jemuž bude v této kapitole věnována pozornost, je kurziva. I ta má v textu vícero využití: v první řadě jí jsou vyznačeny citáty (které se nacházejí většinou na začátku kapitol a jejichž funkcí je zřejmě povzbudit čtenáře k činům), konkrétně slov Mahátmy Gándhího, Nicolase Hulota a Margaret Meadové. Pro příklad lze uvést citát zmíněné významné americké antropoložky Meadové v úvodu kapitoly *Passer personnellement à l'action*:

„ « Il ne faut jamais douter qu'un petit nombre d'individus puisse changer le monde.

Il n'en a d'ailleurs jamais été autrement. »“ (O: 18)

Dále kurziva vyznačuje výše rozebírané okrajové informace v rámečcích s šedým pozadím, např. v části s nadpisem *Des aides financières pour faciliter l'équipement de la maison* (O: 28). Tento význam kurzivy však není uplatňován systematicky, dokládá to šedý rámeček s textem pojednávajícím o historii Islandu (O: 15).

Je tedy zjevné, že i samotná grafická stránka textu velmi výrazně usnadňuje a urychluje čtení; v tomto ohledu lze text přirovnat k učebnici.

3.1.2.5. Místo komunikace

Místo komunikace je úzce spjato s autorovým působištěm – Francií. K francouzskému prostředí se text vztahuje na mnoha místech, dokonce lze říci, že je pro obyvatele jiných zemí (Českou republiku nevyjímaje) do velké míry nepřínosný – jako příklad lze zmínit projekty *Vélov* a *Vélib* (O: 17) sítě míst nabízejících možnost vypůjčit si kolo, a to ve městech jako Paříž nebo Lyon.

Jak bude přiblíženo v části věnované komentáři překladu, má-li v originálním textu místo komunikace takto důležitou úlohu, může tento jev výrazně ztížit recepci překladu v cílové kultuře.

3.1.2.6. Čas komunikace

Knihu *Choisir... de vivre écologiquement* ve Francii publikovaly Editions Déclics již v roce 2007, tzn. před dvanácti lety. Z hlediska použitelnosti a přínosnosti příručky dnes je tento časový rozestup poměrně závažným problémem.

Příčinou je především velice rychlý vývoj ekologie coby vědní disciplíny i vývoj z hlediska existujících projektů a také organizací, jež se ekologií, globálním oteplováním a celkově klimatickou změnou zabývají. Tento rychlý vývoj má zase svůj původ v obrovském tempu, jakým se mění samotný stav planety, konkrétně např. množství zbývajících neobnovitelných přírodních zdrojů, míra znečištění ovzduší a vod, rychlost globálního oteplování nebo s tím vším související schopnost lidstva tyto naléhavé obtíže účinně řešit.

Otázce časového rozdílu bude věnována kapitola v kapitole 3.2. *Komentář k překladu* (viz níže). Právě z překladatelského úhlu pohledu je totiž časový posun v konfrontaci s rychlým vývojem obtíží zasluhující speciální pozornost.

3.1.2.7. Motiv komunikace

Za jakým účelem tato komunikace probíhá, bylo již výše nastíněno: autorovým záměrem je poučit čtenáře o způsobech, jejichž prostřednictvím lze docílit změny či zlepšení vlastního životního stylu směrem k větší ohleduplnosti vůči potřebám planety Země.

3.1.2.8. Funkce textu

Funkce textu jako celku úzce souvisí s autorovým záměrem a determinuje funkční styl, k němuž originál přináší: zcela zjevně je autorovým cílem poučit čtenáře, k tomu se však přidává více či méně explicitní snaha jej také přimět k činnosti. Podrobněji se tomuto aspektu věnuje kapitola 3.2.1.10. *Styl*.

Dalším translátologickým problémem, na který má funkce textu vliv, jsou funkce jazykové (těmi jsou míněny funkce definované Romanem Jakobsonem v publikaci *Lingvistika a poetika*¹¹), tedy jev týkající se spíše nižších vrstev textu – zde se ukazuje prolínání makro a mikrostruktur, tj. vychází jasně najevo, že nelze zkoumat každou jednotlivinu samostatně, nýbrž je nezbytné chápat ji v kontextu celku.

3.1.2.9. Vzájemné závislosti mezi jednotlivými vnětextovými faktory

Stejně jako jinde, i zde je možno s větší či menší přesností rozlišovat mezi danostmi a skutečnostmi, jež vycházejí z autorovy svobodné vůle.

Dáno je v tomto případě místo komunikace, čas komunikace a autor. Ostatní potom vyplývá z autorových rozhodnutí: záleží na něm, co chce sdělit, komu a jaký prostředek k tomu využije. Z těchto tří faktorů pak vyplývá funkce textu.

---

¹¹ JAKOBSON, Roman. *Lingvistická poetika: (výber z diela)*. Bratislava: Tatran, 1991.

3.1.3. Vnitrotextové faktory

3.1.3.1. Téma

Předmětem originálu je problematika ekologie, ekologického životního stylu a možnosti, jak k takovému způsobu života dospět.

3.1.3.2. Obsah

Jedním z nejvýraznějších rysů publikace je přehlednost (viz 3.1.2.4. *Médium*). Bez nadsázky lze říci, že čtenář rámcově zná obsah knihy, aniž by ji otevřel: hned na paperbacku je totiž v bodech napsáno, o čem příručka pojednává (vlastně může díky tomuto výčtu vytušit i mnoho dalších aspektů textu, např. zařazení do populárně-naučného funkčního stylu, samotnou skutečnost, že jde o příručku; tj. s velkou pravděpodobností se nechystá otevřít kupříkladu román, ovšem ani čistě odbornou studii), potažmo má možnost velmi záhy vyhodnotit, je-li text určen právě jemu (viz 3.1.2.3. *Pravděpodobný adresát*) – a na základě toho knihu buď otevře, nebo odloží.

Pro ilustraci se hodí zmíněné body uvést (tato část publikace nepatří k předloze mého překladu):

„Recyclage

Energies propres

Empreinte écologique

Respect de la Nature

Economies des ressources

Oui au durable, non au jetable

Lutte contre le gaspillage

Action pour la planète“ (O: přední strana)

Tento výčet tedy spolu s titulem knihy, jménem autora, názvem nakladatelství a poznámkou „100 % indispensable“ v pravém horním

rohu stránky tvoří obal knihy – jeho umístěním na nejexponovanější stránku publikace dává autor jasně najevo význam, jaký přikládá informační hodnotě textu a přehlednosti jeho výstavby.

3.1.3.3. Presupožice

Předpokladů, jež měl autor při tvorbě publikace pravděpodobně na zřeteli, je celá řada a je u nich možno vysledovat poměrně úzké souvislosti s vnětetovými faktory (viz *Vnětetové faktory* výše).

Za primární předpoklad lze považovat sdílení časoprostoru čtenáře s autorem a textem (v tomto případě lze časoprostor autora navíc ztotožňovat s časoprostorem obsahu textu). Konkrétně jde o Francii v roce 2007.

3.1.3.4. Kompozice textu

Text je strukturovaný jak v horizontální (je myšlenkově a tematicky soudržný), tak ve vertikální linii a obsahuje prostředky umožňující orientaci¹². Je členěn na kapitoly, ty se dále dělí na podkapitoly, a v rámci podkapitol je text strukturován logicky provázanými odstavci.

Formální stránka textu je zčásti popsána v kapitole 3.1.2.4. *Médium*, kde zmiňuji okrajové informace, paradoxně nedílnou součást knihy (a to nikoli z faktického, ale ze stylistického hlediska).

Důležitou roli v textu hraje také grafická stránka, o níž pojednává především následující kapitola.

---

¹² BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

3.1.3.5. Neverbální prvky

Neverbálními prvky se obvykle rozumí ty součásti textu, jež jsou součástí jiného kódu než jazykového. Typicky se jedná o obrázky, tabulky, grafy či jiné útvary, které text určitým způsobem dokreslují.

V publikaci Jeana Doubovetzkého sice nefigurují žádné obrázky nebo fotografie, velmi důležitou roli v ní však zastávají prvky související s výše probranou kompozicí textu: body, nadpisy, podnadpisy, variace druhů písma, dotazník (viz níže příklad č. 1), symbol ukazující ruky (viz níže příklad č. 2) či různé odrážky (viz níže příklad č. 3).

Příklad č. 1:

„Logement

J'habite

une maison non mitoyenne ... + 10

une maison mitoyenne 0

un appartement ..... - 20“ (O: 22)

Příklad č. 2:

„☞ Une « veille » bien dépensière...

- ✓ Une télévision en veille pendant vingt quatre heures consomme plus que pendant la durée de deux films.“ (O: 37)

(Zde, v příkladu č. 2, se jedná o výše opakovaně zmiňovaný případ okrajových informací, které se kromě uvedeného symbolu vyznačují šedým pozadím.)

Příklad č. 3:

„(...) hectares

- **Pour mémoire**
  - ✓ **l’empreinte écologique moyenne d’un Français est de 5,6 hectares**
  - ✓ **notre planète ne peut en fournir que 1,9 hectare par être humain.“ (O: 24)**

Neverbálními prvky tohoto druhu se zabývá také kapitola 3.1.2.4.

Médium.

3.1.3.6. Syntax

Autorův svérázný idiolekt se odráží také v syntaxi. Větná stavba vyskytující se v originálu je zajímavá v několika ohledech: z hlediska délky, modality, expresivity, interpunkce apod. Syntaxi je věnována také kapitola 3.2.1.6. *Syntax*, kde zmiňuji některé problematické body z hlediska překladu do češtiny.

Text je psán spíše v kratších větách, díky zřetelnému logickému členění (např. pomocí spojek nebo anafor) však na délce věty v podstatě téměř nezáleží:

„Le danger radioactif fait partie des grands risques écologiques. Il est lié à trois éléments. D'une part (...) D'autre part (...) Et enfin (...)“ (O: 14)

Na některých místech je text bohatý jak na segmentaci, tak na spojky:

„Elle disparut peu à peu, et les sols s'appauvrirent sous l'effet de l'érosion. Alors, les porcs et les vaches disparurent. Ils furent remplacés par des moutons, mais la dégradation de l'environnement se poursuivit.“ (O: 15)

Takto krátké věty (především věta začínající slovem „alors“) jsou sice velice srozumitelné, čtenáře však mohou tak častá výrazná přerušení, jakými jsou tečky, při četbě obtěžovat.

Svůj postoj k obsahu autor textu nezastírá – zmírnění anonymity autora je u populárně naučného stylu možné¹³, avšak na mnoha místech autor volí až silně expresivní prostředky, kterými rámec tohoto stylu již téměř přesahuje a přibližuje se publicistice. Příkladem je krátká úsečná věta zakončená vykřičníkem:

„Ce n’est pourtant pas une solution très écologique. Loin s’en faut !“ (O: 31)

S expresivitou úzce souvisí interpunkce – té se níže věnuje příslušná kapitola v 3.2. *Komentáři k překladu*.

---

¹³ ODBORNÝ STYL | Nový encyklopedický slovník češtiny. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Copyright © Masarykova univerzita, Brno 2012 [cit. 11.05.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL>

3.1.3.7. Morfologie

Z hlediska tvarosloví představují jeden z nejvýraznějších prvků textu infinitivy. Autor jich využívá tam, kde čtenáři radí, jak se chovat ekologicky, a to jak ve výčtech, tak v nadpisech kapitol. Následující příklady infinitivů jsou body výčtů:

„Pour préserver sa santé, éviter les produits de synthèse (produits « chimiques ») des toxiques sur l'organisme et, par précaution, ceux dont les effets sont mal connus.“ (O: 19)

„Diminuer sa consommation d'eau et d'énergie.“ (O: 19)

Infinitivy se dále vyskytují např. v těchto nadpisech:

„Passer personnellement à l'action“ (O: 18)

„Ne pas laisser entrer la chaleur“ (O: 31)

„Bien choisir et bien utiliser les appareils électriques“ (O: 36)

Tomuto slovesnému tvaru se blíže věnuji v části 3.2. *Komentář k překladu*, (viz kapitola 3.2.1.8. *Morfologie*).

K morfologii dále patří zkrácený tvar slova „climatisation“: „clim“; nachází se v nadpise „La « clim' » la moins nocive“ (O: 33). I tímto výrazem se zabývám v *Komentáři* (viz kapitola 3.2.1.8. *Morfologie*), více pozornosti mu proto bude věnováno až v této druhé části.

3.1.3.8. Lexikum

Slovní zásoba originálu se úzce váže k hlavnímu tématu. Ačkoli je toto téma odborné, autor se neomezuje na termíny z oblasti ekologie – sémantická pole jeho slovníku zahrnují výrazy od částí domu (např. O: 26) až po právní opatření (O: 28).

Ekologickou terminologii zastupuje např.: „empreinte écologique“ (O: 21), „gaz à effet de serre“ (O: 8), „trou dans la couche d’ozone“ (O: 9), „pluies acides“ (O: 10), „déchets radioactifs“ (O: 14), „mammifères“ (O: 12), „amphibiens“ (O: 12), „morue“ (O: 12), „merlu“ (O: 12), „insecticides“ (O: 12) nebo „organismes génétiquement modifiés“ (O: 13).

V případě chemických prvků a sloučenin se jedná např. o „dioxide de carbone“ (či „gaz carbonique“) (O: 8), „dichlorodiphényltrichloroéthane (DDT)“ (O: 12), „gaz fluorés“ (O: 18), hydrochlorofluorouhlovodíky nebo halony.

Velké množství pojmů technických je potom možno najít v kapitole „L’énergie de la maison“ (O: 25): „système de chauffage“ (O: 26), „isolation“ (O: 26), „toiture“ (O: 26), „chauffage au bois“ (O: 27), „cheminées ouvertes“ (O: 28), „rendement énergétique“ (O: 28), „chaudière“ (O: 28), „cogénération“ (O: 28) nebo „chaudière à condensation“ (O: 28).

Z legislativní terminologie lze jmenovat výrazy jako „crédit d’impôt“ (O: 28), „TVA à taux réduit (5,5%)“ (O: 28), „personnes non imposables“ (O: 28) nebo „aides financières“ (O: 28).

3.1.3.9. **Vzájemné závislosti mezi jednotlivými vnitrotextovými faktory**

Text není soubor jednotlivostí, ale celek. Jean Delisle ve své publikaci o překladu tvrdí, že základem textu je jeho vnitřní logika, která jej činí koherentním. Hovoří o tzv. organicité: „l’organicité renvoie à l’interdépendance hiérarchisée de tous les éléments d’un texte“¹⁴. Ani zde nejde oddělit obsah od tématu, lexikum od morfologie, syntax od kompozice atd.

---

¹⁴ DELISLE, Jean. *L'analyse du discours comme méthode de traduction: initiation à la traduction française de textes pragmatiques anglais : théorie et pratique*. Ottawa: Éditions de l'Université d'Ottawa, 1980. ISBN 2-7603-4652-8.

3.2. Komentář k překladu

Úlohou překladu je překlenout rozdíl mezi výchozí a cílovou kulturou¹⁵, snažila jsem se tedy vytvořit text co nejvěrnější předloze a zároveň co nejpřínosnější pro adresáta.

V této kapitole svou práci teoreticky reflektuji, přičemž zde bude věnováno více pozornosti konkrétním jevům (ať již jazykovým, nebo jiným, např. takovým, jež souvisejí s odlišností mezi časoprostorem originálu a časoprostorem překladu), které činily v průběhu překládání větší či menší potíže. Takových jevů byla samozřejmě zjištěna celá řada, stejně jako potíží s nimi spojených, klíčovou úlohu tedy představovalo nalézt jejich řešení.

---

¹⁵ NORD, Christiane. *Translating as a purposeful activity: functionalist approaches explained*. Manchester, UK: St. Jerome Pub., 1997. ISBN 1-900650-02-9.

3.2.1. Překladatelské problémy

Překladatelské problémy vyvstaly hned na několika rovinách: na rovině jazykové, časové a na rovině reálií (tyto tři zmíněné jsou spíše jen přibližným schématem než vyčerpávajícím výčtem).

Na jazykové rovině se jednalo především o běžné obtíže plynoucí z rozdílnosti mezi francouzštinou a češtinou, typickým příkladem je francouzské gerundium (a případně další polovětné vazby). Vzhledem k výrazné příznakovosti českých přechodníků¹⁶ jsou překladatelé (přinejmenším v případě neliterárních textů) často nuceni hledat jiné způsoby převodu – zpravidla je přitom nesnadné přijít na výraz odpovídající po sémantické, stylistické i čistě estetické stránce. Ani tento překlad nebyl výjimkou.

Dalším příkladem je nominální povaha francouzštiny. Při doslovném převodu některých francouzských nominálních vazeb do češtiny sice velmi pravděpodobně vznikne „těžké“, neobratné vyjádření, u nějž bude navíc nejspíše znatelná překladovost, situace je zde však méně jednoznačná než u výše zmiňovaných gerundií. Nominální vazby totiž existují i v češtině (zejména např. v odborném nebo administrativním stylu), na to by se nemělo zapomínat.

Zatřetí stojí za zmínku problematika adverbii: má-li francouzský mluvčí na výběr mezi adverbium a předložkovým vyjádřením (zpravidla předložka následovaná adjektivem), zvolí velmi pravděpodobně druhou možnost. Tento jazykový aspekt nemusí činit velké obtíže, nepřehlédne-li překladatel například některé stylistické nuance, kterými se mohou dva francouzské ekvivalenty navzájem lišit. Je však třeba mít během překládání tento jazykový jev stále na paměti a vyhnout se tak nepřirozeným slovním spojením, jež mohou být výsledkem kalkování.

---

¹⁶ RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština - systémové srovnání dvou jazyků*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

3.2.1.1. Místo komunikace originálu vs. místo komunikace překladu

Překlad tohoto textu by mohl posloužit spíše jako vzor pro vytvoření podobné publikace v českém prostředí, než čtenáři se zájmem o rady tohoto typu, tj. rady týkající se každodenního života (pro toho by byla užitečnější právě zmíněná publikace vytvořená „na míru“ českému prostředí).

Vzhledem k tomu, že text zcela evidentně cílí na Francouze, a kvůli množství reálií v textu přítomných, se nejevilo reálným jej po této stránce upravovat tak, aby plnil v českém prostředí stejný účel jako v prostředí francouzském – v takovém případě by již nejspíše nešlo o překlad, ale o adaptaci. Z těchto důvodů jsem upustila od prvotního váhání, zda opatřovat zmínky o finančních obnosech v eurech poznámkami s přepočtem na českou měnu – dokonce se zdálo, že by taková upřesnění v textu mohla působit rušivě.

3.2.1.2. Čas komunikace originálu vs. čas komunikace překladu

O čase komunikace originálu pojednává stejnojmenná kapitola výše, naopak čas překladu bude zmíněn teprve v této části. Hlavním předmětem zájmu zde však bude vztah mezi těmito dvěma momenty. Časový posun mezi vznikem originálu a vznikem překladu je dvanáctiletý, tedy poměrně markantní. Přesněji řečeno, u jiných témat by tolikaletý rozdíl nemusel působit potíže (pokud by se jednalo např. o téma filozofické, které může mít platnost po celá staletí, ačkoli je jeho účinek samozřejmě zpravidla v každé době jiný), podobně jako by neobnášel problémy u některých útvarů jiných funkčních stylů (např. s platností beletrie je tomu obdobně jako s výše zmíněnými filozofickými texty – nezastarávají v pravém slova smyslu, jen se mohou měnit jejich konotáty, adresáti nebo chápání toho, co chtěl autor textem sdělit, čtenářskou obcí), než je styl populárně-naučný, kam lze text Jeana Doubovetského zařadit.

3.2.1.3. Definice termínů

Celá řada termínů je uvedena a definována v zadní části publikace (jež vzhledem k rozsahu do překladu nebyla zahrnuta, jak je zmíněno výše). Objevily se však výjimky, definice termínů přímo v textu (tedy nikoli v glosáři či v poznámkách vzadu). Definice termínu¹⁷ ze své podstaty vyžaduje přesnost, což se překlad snaží dodržovat.

Jedním z takových termínů je „ekologie“. Nejprve bylo třeba ověřit, zda nezní česká definice termínu stejně. Česká *Wikipedie* obsahuje tuto definici: „**Ekologie** (z řeckého: οἶκος "obydlí" A -λογία, "nauka") je věda, jež se zabývá popisem, analýzou a studiem vztahů mezi organismy a jejich prostředím. Jedná se o interdisciplinární obor, který využívá poznatků mnoha vědních disciplín. Zahrnuje studium interakcí organismů, které mají jak mezi sebou navzájem, tak těch, jež mají mezi jinými organismy i těmi, které mají s abiotickými složkami jejich prostředí“¹⁸.

Po konfrontaci této definice s francouzským originálem však vyšly najevo obsahové nesrovnalosti – česká definice se informačně lišila od definice, již uvádí autor, substitute proto nestačila. Z toho důvodu byla česká definice zkombinována s překladem definice francouzské, nalezené na webových stránkách *La Toupie*¹⁹: „L'écologie a été définie par le biologiste allemand Ernst Haeckel en 1866 comme « la science des relations des organismes avec le monde environnant, c'est-à-dire, dans un sens large, la science des conditions d'existence »“.

Tato kompilace dvou různorodých prvků se následně stala funkční kompaktní definicí termínu „ekologie“:

---

¹⁷BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

¹⁸Zdroj: *Ekologie – Wikipedie*, 2019 [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekologie>

¹⁹Zdroj: TOUREV, Pierre. *La Toupie*, [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: <http://www.toupie.org/Dictionnaire/Ecologie.html>

„Le mot « écologie » vient du grec : oïkos pour habitat et logos pour science. Il désigne « la science des relations des organismes avec le monde environnant », c'est-à-dire, dans un sens large, « la science des conditions d'existence »“ (O: 10)

„Slovo „ekologie“ pochází z řečtiny: oikos jako obydlí a logos jako věda. Je to „věda, která se zabývá vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem“, to v širším slova smyslu znamená „věda o podmínkách existence“.“ (P: 10)

Provedla jsem také grafickou úpravu u „obydlí“ a „věda“: označila jsem je stejným způsobem, jakým jsou vyznačeny výrazy „oikos“ a „logos“ – řídila jsem se českou normou pro výklad významu slov²⁰.

---

²⁰ Internetová jazyková příručka: Uvozovky. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 11.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>

3.2.1.4. Reference a poznámky pod čarou

V originálu se objevuje poměrně velké množství výrazů označených různým počtem hvězdiček („*“). Tyto hvězdičky se sice objevují i v mém překladu, avšak odkazují na vysvětlivky v zadní části publikace, jež jsem, jak je zmíněno v úvodu, nepřeložila (z důvodu rozsahu).

Počet hvězdiček se pohybuje od jedné do tří, a také počet kategorií, do jakých jsou roztrženy vysvětlivky, se rovná třem. První z nich je glosář, v němž jsou vyloženy termíny jako „développement durable“ (O: 102) či „biomasse“ (O: 101), druhou přehled užitečných informačních zdrojů Adresses et ressources écologiques (O: 105) a třetí seznam rozličných ekologických označení Les labels écologiques (O: 115).

Co se pak týče poznámek pod čarou, ty se vztahují výlučně ke zmíněným hvězdičkám – pro každý počet hvězdiček uvádějí sekci (jednu z výše zmíněných tří kategorií), na niž odkazuje.

3.2.1.5. Pragmatika

V překladu bylo třeba zachovat také pragmatický rozměr originálu. Přesněji řečeno, autor chce docílit vlivu na čtenářovo budoucí jednání, tuto naléhavost sdělení jsem se tedy v překladu snažila reprodukovat.

Velmi zajímavá je frekvence infinitivů (viz kapitola 3.2.1.8. *Morfologie*), již lze označit za jedno z možných vyjádření rozkazu. Přestože je francouzština často chápána jako jazyk s pozůstatky preciozity, tedy jazyk ve srovnání s některými jinými zdvořilý, v tomto konkrétním textu se objevuje takové množství exklamací a infinitivů se zmíněnou imperativní funkcí, že by doslovný překlad působil až agresivním dojmem. V zájmu účelu textu, tj. motivovat a přimět čtenáře k jednání, a nikoli jej odradit přílišnou útočností, byly v překladu tyto prvky na některých místech zjemněny (viz kapitola 3.2.3.4. *Nivelizace*).

Nebylo však přípustné tyto rysy zcela ignorovat, proto byly vynechávky na mnohých místech kompenzovány (viz kapitola 3.2.1.7. *Interpunkce*).

Výrazné jsou také řečnické otázky, jimiž autor navazuje kontakt se čtenářem²¹ a text se lehce posouvá od monologu k dialogu:

---

²¹ BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

3.2.1.6. Syntax

V kapitole 3.1.3.6 *Syntax* byla stručně charakterizována větná stavba originálu.

Jedním z výrazných rysů textu je úsečnost vět. Například následující oddělení bezprostředně reagujícího protiargumentu na první argument je zřejmě zbytečné a spíše ke škodě věci, proto jsem v překladu výpovědi spojila do jednoho souvětí:

„Ils sont certes moins coûteux (300 à 1000 €), et ils n’ont pas besoin d’installation. Mais ils sont peu efficaces; il faut faire passer une gaine ou un tube de liaison par une porte ou une fenêtre entrebâillées, ce qui fait entrer la chaleur !“ (O: 33)

„Ty jsou sice levnější (300–1000 €) a není třeba je zabudovávat, mají ale malou účinnost – je třeba provléknout pootevřeným oknem nebo dveřmi ven rouru či hadici, takže teple umožňují volný průchod dovnitř.“ (P: 32)

Z hlediska modality jsou zajímavé autorovy strategie k poskytování rad čtenáři. Jak již bylo zmíněno, text originálu je plný pokynů vyjádřených infinitivy, např.:

„Eviter de surchauffer de l’intérieur“ (O: 32)

„Jak „nepřetápět“ (P: 31)

3.2.1.7. Interpunkce

Jak známo, funkce jednotlivých interpunkčních znamének se jazyk od jazyka v některých případech může lišit. Níže jsou rozpracována ta, jejichž užití je v originálu nejvýraznější.

3.2.1.7.1. Středník

Typickým příkladem je středník, který se ve francouzštině na rozdíl od češtiny může používat mj. i k segmentaci výčtů (pod podmínkou, že výčtu předchází dvojtečka)²².

Konkrétně tomuto znaménku se ale překladatelé, zvláště v obavě z kalku, vyhýbají někdy zbytečně, neboť některá jeho využití v češtině jsou shodná s těmi francouzskými – kupříkladu oddělování segmentů, mezi nimiž existuje souvislost volnější, než u jaké by pisatel preferoval menší předěl, tj. čárku, avšak užší oproti případu, kdy by se hodila více tečka – rozhodně proto není na místě středník systematicky nahrazovat frekventovanějšími znaménky, je naopak nutné se v každém konkrétním případě zamyslet nad jeho funkcí, a na základě toho volit to, či ono řešení.

Prvním příkladem je následující výčet, kde v češtině z výše zmíněných důvodů středníky nebylo možno zachovat:

„Chacun a entendu parler des grands dérèglements écologiques : réchauffement climatique lié aux émissions de gaz à effet de serre ; « trou » dans la couche d’ozone*²³ ; pluies acides ; (...)“ (O: 7)

„Každý slyšel o velkých ekologických změnách jako globální oteplování spojené s emisemi skleníkových plynů, ozónová díra*²⁴, kyselá dešť,“ (P: 10)

---

²² La-punctuation.com [online]. [Cit. 7. 5. 19]. Dostupné z: <http://www.la-punctuation.com/point-virgule.html>

²³ Na tomto místě je v originálu i překladu poznámka pod čarou, pro větší přehlednost je však v této citaci vypuštěna

²⁴ Výrazy v originálu označené hvězdičkou jsou vysvětleny v glosáři, str. 101 a dále

V následujícím případě jsem středník naopak zachovala:

„Certains systèmes régulent la température de chaque pièce en fonction de la température extérieure ; ils économisent 10 à 25 % d'énergie par rapport à un chauffage non régulé, et leur installation ouvre droit à des réductions d'impôt.“ (O: 30)

„Některé výhřevné systémy regulují teplotu v každé místnosti v závislosti na teplotě venku; oproti systémům bez regulace šetří 10–25 % energie a jejich zavedením vzniká nárok na odpočet z daní.“ (P: 30)

3.2.1.7.2. Tři tečky

Tři tečky představují jeden z nejpříznakovějších rysů originálu – nutno podotknout, že v tomto komentáři jsou brány v potaz pouze tři tečky poukazující na autorův postoj (tedy takové, jejichž funkce je převážně expresivní), nikoli tedy apoziopéze ve funkci „atd.“ či „aj.“.

Autor ovšem tři tečky klade i za výraz „etc.“, tyto byly v překladu systematicky opomíjeny:

„L'idéal est de choisir une source d'énergie renouvelable (bois, énergie solaire etc...)“ (O: 27)

„Ideální je zvolit obnovitelný zdroj energie (dřevo, solární energii aj.)“ (P: 27)

Vzhledem k tomu, že tento konkrétní text obsahuje více apoziopézí i v porovnání s jinými francouzskými texty (tj. nejen v porovnání s texty českými), lze tento jev označit za rys autorova idiolektu.

Následující příklad ze je vzácným případem, kdy byly tři tečky zachovány, a to proto, že i v češtině díky nim dochází k odlehčení informace:

„Vérifier la hauteur sous plafond avant l'achat pour ne pas risquer de se cogner la tête...“ (O: 32–33)

„Před zakoupením takového větráku si ověřte výšku zbývající pod stropem po instalaci, abyste nepřišli k úrazu hlavy...“ (P: 32)

Ve většině případů se však apoziopéze do českého textu stylisticky nehodila, často ani ve francouzském znění nevycházelo jasně najevo, co je jejím účelem. Z toho důvodu se v překladu téměř

neobjevuje, přičemž tyto vynechávky jsou zpravidla lexikálně kompenzovány.

Zde jsou tři tečky kompenzovány spojkou „i“:

„Débuter par ce qu'on aime et qu'on peut faire facilement, c'est la meilleure manière de trouver des satisfactions, et donc... de continuer en allant plus loin.“ (O: 20)

„Začněte činnostmi, které děláte snadno a rádi, to je nejlepší cesta ke spokojenosti, a tedy i k získání schopnosti pokračovat a zlepšovat se.“ (P: 19)

V následujícím případě jsem kompenzovala zkratkou „např.“:

„La construction de la maison permet parfois d'ombrer les ouvertures avec des débords de toit, des auvents, des balcons...“
(O: 31)

„Konstrukce domu někdy dovoluje otvory zastínit přesahem střechy nebo např. přístřešky či balkony.“ (P: 31)

3.2.1.7.3. Vykřičník

Spolu se třemi tečkami představuje vykřičník jeden z nejvýznamnějších prostředků k vyjádření autorova postoje – i zde se tedy jedná předně o expresivní funkci. Také tato znaménka jsem se v drtivé většině případů snažila kompenzovat lexémy, a to především proto, že je českým textům taková frekvence vykřičníků cizí a může vyvolávat nežádoucí dojem agresivity či nepřiměřeného apelu. Mimo to vykřičník, je-li užíván takto hojně, téměř ztrácí svůj účinek.

Níže uvádím jeden z mála příkladů, kde jsem vykřičník nelexikalizovala, nýbrž zachovala, a to proto, že zde má své uplatnění (podtrhuje šokující informaci):

„Un logement dans lequel seraient en permanence en veille une télévision, un démodulateur satellite, un décodeur de type Canal+, un magnétoscope, un lecteur de DVD, une chaîne Hi-Fi, une console de jeu, un ordinateur et une imprimante pourrait gaspiller entre 500 et 2000 kilowatts par an, soit... de 65 à 260 € !“ (O: 37)

„Domácnost s nepřetržitě „spící“ televizí, satelitním přijímačem, dekodérem typu Canal+, videopřehrávačem, DVD přehrávačem, Hi-Fi věží, herní konzolí, počítačem a tiskárnou může zbytečně spotřebovat mezi 500 a 2000 kW za rok, tj, 65 až 260 €!“ (P: 35)

Častěji však docházelo k lexikalizaci:

„Le chauffage représente 60 % et 75 % de la dépense énergétique des logements... et des ménages !“ (O: 26)

„Topení představuje neuvěřitelných 60–75 % energetické spotřeby bytu a domácnosti.“ (P: 27)

Vykřičník zde kompenzuje adjektivum „neuvěřitelných“, jež snad poměrně přesně vystihuje význam původního interpunkčního znaménka. (Tři tečky byly vypuštěny bez následné kompenzace – ve větě se totiž nejví jako příliš smysluplné a jejich vypuštění nebrání porozumění.)

3.2.1.7.4. Uvozovky

Posledním bodem k tématu interpunkce v originálu, jemuž zde bude věnován prostor, jsou uvozovky.

Toto párové interpunkční znaménko jsem v některých případech v překladu rušila, v jiných naopak přidávala, a to na základě kontextu.

K rušení uvozovek jsem přikročila např. v následujících případech (str. 9, 17 a 19):

„Le « trou » dans la couche d’ozone“ (O: 9)

„Díra v ozónové vrstvě“ (P: 10)

U tohoto výrazu nebylo nutno uvozovky zachovávat proto, že jde o používaný termín, nikoli jakousi autorovu aktualizaci, neologismus atp.

Druhý příklad je poněkud odlišný:

„Le « Pacte écologique » et le « Grenelle de l’Environnement »“
(O: 17)

„Ekologický pakt a Grenelle de l’Environnement“ (P: 16)

Zde se jedná o přesné názvy existujících denotátů, což by opodstatňovalo užití uvozovek i v češtině, z grafického hlediska zde ale znaménka poněkud ruší a v tomto kontextu nejsou nepostradatelné.

Třetí příklad se trochu podobá prvnímu – také jde o užívaný termín, u něžž je užití uvozovek příznakové. Jak je ovšem uvedeno níže, situace zde není naprosto jednoznačná:

„Pour limiter la pollution et le gaspillage énergétique, préférer le « durable » au « jetable » (...)“ (O: 19)

„Znečišťování životního prostředí a plýtvání energií lze omezit upřednostňováním znovupoužitelného před jednorázovým (...)“ (P: 18)

Jak ve francouzštině, tak v češtině mohou uvozovky sloužit k podtržení označeného výrazu, což je možná případ této věty. Další možností je, že jimi chtěl autor vyjádřit novost a neotřelost obou výrazů. Zvláště v dnešní době jsou však tyto výrazy natolik běžné, že zde, stejně jako v předchozím příkladě, uvozovky více ruší než napomáhají komunikaci.

Jinde v překladu jsem uvozovky vynechala z důvodu stylistiky, neopodstatněnosti jejich užití – pro tuto neopodstatněnost jsem je v překladu nekompensovala:

„**Ne pas oublier que « ce qui pèse plus lourd doit passer en premier ».**“ (O: 20)

„**Nezapomeňte, že jako první musí přijít na řadu to nejtěžší.**“ (P: 19)

Stejně jako některá výše zmíněná, i toto znaménko může být kompenzováno lexikálně:

„**Quelques chiffres véritablement « électriques »**“ (O: 35)

„**Čísla, která vás nenechají spát**“ (P: 34)

Ve francouzském znění jsou zde uvozovky informací o tom, že jde o nadsázku. České ustálené slovní spojení oproti tomu uvozovky nevyžaduje: zaprvé upoutá pozornost již tím, že lexikálně nespadá do tématu energetiky, zadruhé jde o automatismus, nikoli aktualizaci jako v případě francouzského výrazu.

Na některých místech jsem uvozovky ponechávala:

„**Une « veille » bien dépensière**“ (O: 37)

„**Spánek‘ našich přístrojů nás přijde draho**“ (P: 35)

Konkrétně v tomto případě plní v češtině znaménko obdobnou roli jako ve francouzštině.

V některých místech originálu, kde autor uvozovky nepoužil, je vyžadovala naopak čeština. V prvním z níže uvedených příkladů jde o aktualizaci, výraz z cizího prostředí²⁵ v populárně naučném textu:

„*Une télévision en veille pendant vingt quatre heures consomme plus que pendant la durée de deux films.*“ (O: 37)

„*Televize „spící“ 24 hodin spotřebuje více energie než během přehrávání dvou filmů.*“ (P: 35)

„**Quelques chiffres très inconfortables**“ (O: 13)

„**Pár‘ nepříjemných čísel**“ (P: 12)

V tomto druhém případě byly uvozovky přidány jednak pro označení nadsázky ve slově „pár“ (které mi zde připadalo stylisticky vhodnější než

---

²⁵ Internetová jazyková příručka: Uvozovky. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 12.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162&dotaz=uvozovky>

„několik“ – a to vzhledem k jeho hovorovosti a většímu potenciálu být součástí ironie.

Za pozornost stojí také frekvence závorek v textu, např. následující čtyři závorky na jediné straně:

„(*plus économe*)“ (O: 26)

„(*nejúspornější*)“ (P: 26)

„(*très forte consommation*)“ (O: 26)

„(*s velmi vysokou spotřebou*)“ (P: 26)

„(*et à fermer les volets extérieurs*)“ (O: 26)

„(*a zavírat vnější okenice*)“ (P: 26)

„*C'est un des points sur lesquels il est possible de faire le plus de progrès (avec les transports).*“ (O: 26)

„*Spolu s dopravou představuje jeden z bodů, na nichž můžeme nejvíce zapracovat.*“ (P: 27)

V tomto posledním případě závorka v češtině bránila plynulosti, proto jsem větu raději přeformulovala: závorky jsem zrušila a informaci, již původně uzavíraly, jsem umístila na pozici tématu. Snažila jsem se větu upravit tak, aby lépe vyhovovala stylisticky, a zároveň zachovat hierarchii důležitosti informací.

3.2.1.8. Morfologie

Z hlediska morfologie stojí za zmínku několik jevů: předně infinitivy a výraz „clim“, okrajově pak problematika plurálu a singuláru v jedné konkrétní části textu. Jednotlivé body jsou níže popořadě přiblíženy.

V této kapitole není řeč o infinitivu v jeho obvyklému užití, tj. ve vyjádřeních typu „il peut faire qc“. Infinitiv je v předloze užíván především k jasnému a stručnému vyjádření rad, jež autor svým čtenářům dává. Potíž tkví v tom, že pro češtinu je taková frekvence neurčitých slovesných tvarů stylisticky neúnosná. Z toho důvodu bylo vždy nutno hledat adekvátní český ekvivalent, a to s ohledem na funkci konkrétní části předlohy – jsou-li východiskem funkce podle Romana Jakobsona²⁶, pak u infinitivů coby tvarů jednoznačně převažuje funkce konativní (v podstatě se totiž dají na mnoha místech přirovnat k imperativu).

Ke konativní funkci poukazuje i skutečnost, že se frekvence infinitivů zvyšuje přímo úměrně s konkretizací obsahu. To znamená následující: na začátku publikace autor hovoří o hlavních ekologických hrozbách, snaží se čtenáře poučit, tj. převažuje funkce referenční, dále však přechází ke konkrétním cestám, jak může jednotlivec zredukovat svůj negativní vliv na životní prostředí, cílí tedy na čtenáře, tj. převažuje funkce konativní.

Na následujících řádcích jsou uvedeny ilustrativní příklady a jejich řešení:

„Pour retarder la pénurie en matière pétrolière, diminuer la consommation énergétique“ (O: 19)

„Ubývání ropných paliv lze zpomalit snížením spotřeby energie.“ (P: 18)

„Diminuer sa consommation d'eau et d'énergie.“ (O: 19)

„Snižme svou spotřebu vody a energie.“ (P: 18)

---

²⁶ JAKOBSON, Roman. *Lingvistická poetika: (výber z diela)*. Bratislava: Tatran, 1991.

„Tenir compte de sa situation familiale.“ (O: 20)

„Mějte na paměti svou rodinnou situaci.“ (P: 19)

„Sélectionner une seule réponse par question et entourer le score correspondant dans la colonne de droite.“ (O: 22)

„U každé otázky vyberte pouze jednu odpověď a ve sloupečku vpravo zakroužkujte odpovídající číslo.“ (P: 21)

„Adapter la puissance de ses ampoules à ses besoins.“ (O: 36)

„Výkon žárovek bychom měli přizpůsobit svým potřebám.“

„Eteindre la lumière en quittant la pièce.“ (O: 36)

„Při odchodu z místnosti bychom vždy měli zhasnout.“ (P: 34)

Hodí se ještě dodat, že osoby byly variovány s ohledem na nutnost respektovat konativní funkci, a zároveň se vyhnout přílišnému apelu, který by mohl u čtenáře vyvolat nevoli.

Druhý jev představuje výraz „clim“, tj. zkráceně „climatisation“. Jedná se o hovorový prvek, obdobným způsobem Francouzi krátí i některá jiná slova, např. „canapé“ → „canap“ (člen se přitom obvykle nemění). Autor tak v jistém smyslu zlehčuje jinak vážné téma, čímž jej čtenáři opět přibližuje. Výraz se vyskytuje v následujícím nadpisu:

„La « clim ’ » la moins nocive“ (O: 33)

V češtině přesouvání slov do hovorové vrstvy takto zpravidla nefunguje – spíše se pro tento účel mění či přidávají některé afixy. Ve snaze najít vhodný český ekvivalent jsem „clim“ přeložila jako „klimoška“:

„Nejméně škodlivá ,klimoška““ (P: 32)

Posledním bodem této kapitoly je problematika kategorie čísla. Konkrétně se jedná o výčet ohrožených druhů ze začátku publikace, kde autor střídá singulár s plurálem. Stylisticky tyto alternace v češtině nepůsobily dobře, proto jsem číslo sjednotila – přiklonila jsem se k plurálu, který převažoval:

„En font partie l'ours blanc, l'hippopotame, les gazelles du désert, des requins océaniques, des poissons d'eau douce, des fleurs méditerranéennes.“ (O: 12)

„Řadí se mezi ně lední medvědi, hroši, pouštní gazely, žraloci dlouhoploutví, sladkovodní ryby nebo středomořské květiny.“ (P: 11)

3.2.1.9. Lexikum

Jak je zmíněno ve stejnojmenné kapitole v části 3.1. *Analýza originálu* (viz výše), autorovy vyjadřovací prostředky spadají do různorodých jazykových vrstev. Mimo škálu počínající hovorovostí a končící odbornými termíny lze autorovu slovní zásobu dělit také na konkrétní a abstraktní.

Větším problémem se ukázala být abstraktní. Ta se v předloze nacházejí především na začátku, kde autor hovoří poměrně obecně. Problém nastal v podstatě již s prvním slovem prvního nadpisu:

„Agir pour la planète et pour nous-mêmes“ (O: 7)

„Jednejme ve prospěch planety i svůj vlastní“ (P: 8)

Obtížné výrazy zde byly dva: „agir“ (problematice infinitivu se věnuje např. předchozí kapitola) a „pour“. Jako v pořadí první ekvivalent „agir“ je v překladovém slovníku „jednat“²⁷. Problém byl v rozdílnosti kontextů, v jakých se dají obě slovesa použít²⁸. Kromě toho je v nadpise i samotném „agir“ citelný emocionální rozměr, který je typický např. pro francouzské oficiální projevy²⁹, méně však pro projevy české. Z obavy, že překlad „agir“ slovesem „jednat“ nabyde negativně vnímaného patosu, bude působit neobratně nebo stylisticky nezapadne do daného kontextu, jsem hledala vhodnější řešení. Slovesu „jednat“ se významově i stylisticky velmi podobá „konat“. Výraz „konat“, stejně jako „dělat“ nebo „činit“, ovšem vyžaduje předmět³⁰, který zde chybí, proto jsem tuto

---

²⁷ Francouzsko-český, česko-francouzský šikovní slovník. V Brně: Lingea, 2010. Nejen do školy. ISBN 978-80-87062-67-8.

²⁸ 400 Bad Request. *Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne* [online]. Dostupné z: <https://larousse.fr/dictionnaires/francais/agir/1663?q=agir#1667>

Internetová jazyková příručka – jednat. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 09.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=jednat>

²⁹ BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

³⁰ Internetová jazyková příručka – konat. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 09.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=konat>

možnost zavrhla. V paradigmatu pak zbývala např. slovesa „postupovat“, „počínat si“³¹, nakonec se však výběr zúžil na „jednat“ – nejnahodilejší varianta se tak nakonec ukázala jako stylisticky nejvhodnější.

Další překážku tvořila abstraktnost substantiva „constat“:

„Un constat alarmant“ (O: 7)

„Alarmující zjištění“ (P: 8)

Filologicky nejpřesnější by bylo zřejmě „konstatování“ či „shledání“, z hlediska stylistiky se však hodilo více „zjištění“. Protože se jedná o podnadpis, tj. místo vyžadující maximální stylistickou hodnotu, filologické hledisko jsem upozadila a použila nakonec „zjištění“.

Dalším substantivem, jež se v textu opakovalo a do češtiny se převádí nesnadno, je „action“:

„Quels buts pour l'action individuelle (O: 18)

„Čím by mohl přispět jednatel?“ (P: 17)

Toto podstatné jméno v předcházejícím nadpise figurovalo ve slovním spojení „passer à l'action“:

„Passer personnellement à l'action“ (O: 18)

„Zapojme se i my sami“ (P: 17)

---

³¹ jednat - Slovník českých synonym | Lingea s.r.o. . *Nechybujte* | Portál o českém jazyce | Lingea s.r.o. [online]. Dostupné z: <https://www.nechybujte.cz/slovník-ceskych-synonym/jednat?>

Zde jsem narazila především na tři obtíže: infinitiv, vágnost slovesa a mnohovýznamovost substantiva. Rychle vyšlo najevo, že zde naprosto není na místě doslovný překlad; bylo třeba určit záměr autora: evidentně se snaží přimět čtenáře k osobní angažovanosti. Proto jsem se řídila více celkovou myšlenkou než smyslem jednotlivostí.

Původním návrhem bylo „Začít jednat sám za sebe“. Problematické „passer à l'action“ má dle výkladového slovníku tento význam: „commencer à agir, passer à l'offensive après une période d'attente ou de préparation“³² – bylo tak třeba převést naléhavost sdělení (ve výkladu se objevuje dokonce „offensive“, viz výše), význam započetí nějaké činnosti a účasti na něčem, co se nás jako čtenářů dosud netýkalo (resp. jsme si mysleli, že se nás to netýká). Tyto podmínky splňuje sloveso „zapojit se“.

Podoby aktuálního členění větného jsou v češtině jiné než ve francouzštině³³, navíc „passer à l'action“ je ustálené slovní spojení, ze samotného nadpisu proto nebylo zcela jasné, který výraz v češtině umístit na pozici rématu. Z kontextu však plynulo, že novou informací je „personnellement“.

Překladatelsky obtížná ovšem nebyla pouze zmíněná abstrakta, ale i odborné termíny. Z významového hlediska je pozoruhodný již samotný výraz „klimatická změna“: jak ve francouzštině, tak v češtině jde o termín, v němž slovo „změna“ / „changement“ samo o sobě obsahuje negativní sémantiku, ačkoli v jiném použití je slovo neutrální a pro kladné či záporné zabarvení si žádá specifikaci (výraz „dérèglement“ má negativní zabarvení naopak i v jiném použití, nepotřebuje k tomu upřesnění). Vzhledem k vyšší frekvenci výrazu „changement climatique“ než autorem použitého „dérèglement climatique“ (O: 8) jsem se v překladu nejprve snažila zmíněné negativní zabarvení reflektovat (v úvahu připadalo např. řešení „narušené klima“ či „nežádoucí klimatické změny“), později se však ukázalo, že i „dérèglement climatique“ je termín, lze

---

³² 400 Bad Request. *Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne* [online]. Dostupné z: <https://larousse.fr/dictionnaires/francais/action/924#locution>

³³ RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština - systémové srovnání dvou jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

jej s druhým výše zmíněným zaměňovat, a lze jej tedy přeložit jako „klimatická změna“, , aniž by došlo k významovému posunu; přitom jsem si uvědomila, že v kontextu tohoto termínu je „změna“, jak bylo již řečeno výše, negativní.

Dalším příkladem je „extinction des espèces animales et végétales“ (O: 12), množina, do níž patří např. „mammifères“ (O: 12), „amphibiens“ (O: 12) nebo třeba „Union mondiale pour la nature“ (O: 13).

Obsáhlou lexikální oblastí jsou do třetice výrazy spojené s energií jako fosilní energie „consommation d'eau et d'énergie“ (O: 19), „énergies renouvelables“ (O: 27), „biomasse“ (O: 27) nebo „énergie de la maison“ (O: 25).

Z hlediska analýzy překladu stojí za to pozastavit se nad posledně zmíněným výrazem: „énergie de la maison“. Na základě vyhledávání možných významů vyšlo najevo, že je nezbytné vyloučit doslovný překlad a hledat jiné řešení, neboť „energie domu“ spadají spíše do oblasti esoteriky než energetiky – kalk by měl naprosto nežádoucí dopad. Nakonec jsem se tak uchýlila k překladu „energie pro domácnost“.

Dalším problémem spadajícím do kategorie lexika je disperze a konvergence.

Příkladem disperze v převodu ve směru z francouzštiny do češtiny je výraz „le store“ (objevuje se v kapitole věnované radám, jak v létě zamezit zvyšování teploty uvnitř bytu nebo domu; O: 32), který lze do češtiny přeložit dvěma způsoby: jako „roleta“ a jako „žaluzie“ (případně „stóra“, ta však byla v zájmu srozumitelnosti z paradigmatu předem vyřazena). Abych se vyhnula potenciálnímu přehmatu, přeložila jsem jej při jeho prvním výskytu (v rámci jedné kapitoly byl zmíněn dvakrát) jako „žaluzie či rolety“. Vycházejíc z kontextové synonymie označení „roleta“ a „žaluzie“, jsem při druhém výskytu pro jednoduchost zvolila již jen „žaluzie“.

Potíže při překladu způsobovaly také expresivní výrazy.

„La clim' la moins nocive“ (O: 33)

„Quelques chiffres véritablement « électriques »“ (O: 35)

„Une « veille » bien dépensière...“ (O: 37)

O všech těchto bodech již byla zmínka v některých předchozích kapitolách, přesto je vhodné se pozastavit ještě nad výrazem „veille“, potažmo „en veille“, z čistě lexikálního hlediska.

Tyto výrazy se obyčejně používají pro označení režimu spánku u počítače, zde se ale jednalo o nejrůznější přístroje, u kterých tato terminologie není tolik zažitá, proto jsem se pokoušela najít jiný výraz, jenž by vystihoval obdobný stav elektrospotřebiče. Hledání však bylo marné, proto jsem nakonec uplatnila „spánek“, „spící“ atd., i když s tím rozdílem, že jsem výrazy označila uvozovkami (viz 3.2.1.7.4. *Uvozovky*) – v češtině tato konkrétní personifikace totiž působí více příznakově než ve francouzštině. Z hlediska srovnání obou jazyků a také z hlediska problematiky kontextu a kontextových synonym je mimochodem pozoruhodné, že si jsou navzájem ekvivalenty výrazy, mezi nimiž je bez kontextu vztah antonymie: bdění × spánek.

Dalším zajímavým bodem je lexikální deficit češtiny, který při překladu na některých místech vyšel najevo. Dokládá to hovorový výraz „coups de soleil“ v kapitole o ozónové díře:

„Heureusement, car ils provoquent des brûlures superficielles de la peau (les « coups de soleil »), des conjonctivites, ils accélèrent le vieillissement de la peau et favorisent certains cancers.“ (O: 9)

Autor se tímto způsobem zřejmě snaží ještě více přiblížit čtenáři, což je také záměrem překladu. Snahy oslovit čtenáře překlad na různých místech reflektuje tak, aby celek překladu v tomto směru odpovídal celku originálu, proto se nejevilo jako nezbytné ztrátu hovorového výrazu bezprostředně lexikálně kompenzovat – v překladu se přibližování čtenáři odehrává z velké části na úrovni logického členění textu, jež by mělo četbu usnadňovat. Závorku jsem si tedy dovolila zcela vypustit:

„To totiž způsobuje povrchové popáleniny kůže, záněty spojivek, urychluje stárnutí kůže a podporuje vznik některých typů nádorových onemocnění.“ (P: 9)

Dále se v textu objevují expresivní výrazy:

„un bon pull-over“ (O: 30)

„pořádný svetr“ (P: 30)

„débats politiciens“ (O: 18)

„politikařením“ (P: 17)

V originálu se nezdá opakovat výrazy, aniž by byly obměňovány, což v češtině nezní stylisticky vhodně. Hledala jsem proto kontextová synonyma. Velmi často autor i v rámci krátkého úryvku používá sloveso „**être**“ „peuvent“ či „*devoir*“:

„Des thermostats programmables et des systèmes de commande à distance (20 à 200 €) peuvent aussi **être** utiles. Des panneaux réfléchissants peuvent **être** installés derrière les radiateurs pour diminuer la perte de chaleur vers le mur.

La température de chaque pièce *doit être* adaptée à son usage : 19 °C conviennent pour un séjour, 16 ou 17 °C pour une chambre. Passer de 20 °C à 19 °C permet de consommer 7 % d'énergie en moins ! Le chauffage *doit être* baissé dans les pièces vides ou situées au soleil, et pendant l'aération. On peut aussi prendre l'habitude de prendre un bon pull-over, au lieu de monter le chauffage pour rester en tee-shirt en plein hiver.“ (O: 30)

„Užitečné mohou být také nastavitelné termostaty a systémy na dálkové ovládání (ušetří 20–200 €). Za radiátory lze také nainstalovat reflexní panely, které zmenší tepelné ztráty u zdi.

Teplota každé místnosti *musí být* přizpůsobena jejímu využití: 19 °C je akorát pro obývací pokoj, 16 nebo 17 °C pro ložnici. Ztlumit topení z 20 °C na 19 °C znamená o celých 7 % méně spotřebované energie. Topení *je třeba* zeslabit v nevyužívaných místnostech, v místnostech na slunné straně domu a během větrání. Také není na škodu navyknout si na pořádný svetr, místo abychom přitápěli, a mohli tak uprostřed zimy zůstat v tričku.“ (P: 30)

Další překážkou byla vágnost zájmena „on“. Ke každému konkrétnímu spojení obsahujícímu „on“ bylo třeba přistupoval individuálně:

„On entendait courramment avancer, il y a peu, l'idée que“ (O:14)

„Ještě nedávno mnozí zastávali názor“ (P: 13)

„si on ne fait rien“ (O: 14)

„nic neučiníme“ (P: 13)

„Débuter par ce qu'on aime et qu'on peut faire facilement (...)“ (O: 20)

„Začněte činnostmi, které děláte snadno a rádi, to je nejlepší cesta ke spokojenosti, a tedy i k získání schopnosti pokračovat a zlepšovat se.“
(P: 19)

„On peut aussi calculer son empreinte écologique, et en déduire quoi changer en premier dans sa manière de vivre.“ (O: 21)

„Také si lze vypočítat svou ekologickou stopu a z výsledku vyvodit, co na svém životním stylu změnit jako první.“ (P: 19)

3.2.1.10. Styl

Jak je řečeno výše, text předlohy lze zařadit k populárně naučnému stylu. Cílem překladu tak bylo odpovídajícím způsobem převést mj. i všechny stylistické kvality originálu.

Často bylo v překladu třeba hledat kontextová synonyma tam, kde autor lexikum nevarioval, např. výraz „besoin“ (je sice pravdou, že jde jednou o jmennou část přísudku, zatímco podruhé o substantivum, základ slova však zůstává stejný; opakování tedy stylisticky nevyhovuje):

„Selon l'estimation de 2006 du WWF** (World Wild Fund), un Français a besoin d'environ 5,6 hectares de surface biologiquement active pour subvenir à ses besoins. (O: 21)

„Podle odhadů WWF** (World Wide Fund for Nature) z roku 2006 potřebuje každý Francouz zhruba 5,6 hektaru biologicky aktivní plochy.“ (P: 20)

Na okraj se hodí zmínit záměnu velkých písmen za malá, bod spadající spíše do kategorie grafiky. Jednalo se o to, že v níže uvedených krátkých spojeních působila velká písmena (v názvech jednotlivých částí dotazníku) v češtině nepřírozně, proto byla nahrazena malými a došlo ke změně slovosledu:

„Total Logement
Total Alimentation
Total Achats
Total Déchets
Total Transports
Total général“ (O: 24)

„Za bydlení celkem
Za stravování celkem
Za nákupy celkem

Za odpad celkem
Za dopravu celkem
Výsledná hodnota“ (P: 25)

Obtíže se vyskytovaly také při překladu neosobních vazeb s gramatickým podmětem „il“. Nejsou-li totiž převedeny pasivní formou, musí dojít k určité interpretaci (osoby, čísla apod.):

„C'est qu'il est proposé de faire maintenant.“ (O: 21)

„Máte možnost tak učinit právě teď.“ (P: 19)

Dále text obsahuje některé nominální vazby, které po doslovném převodu působí „těžkopádně“, až těžko srozumitelně, proto jsem někdy taková spojení verbalizovala:

„L'empreinte écologique est la superficie de la terre nécessaire pour le maintien durable du niveau de vie d'une personne ou d'une population.“ (O: 21)

„Ekologická stopa je plocha povrchu země, již potřebuje jeden člověk či jedna populace k trvalému udržení své životní úrovně.“ (P: 20)

V originálu se objevují také ustálená spojení, jež jsem se pokusila substituovat českými protějšky:

„Pour mémoire“ (O: 24)

„Zapamatujte si:“ (P: 25)

3.2.1.11. Citáty

Na stranách č. 7, 8 a 18 předlohy se vyskytují citáty známých osobností. Nejprve autor uvádí slova někdejšího indického politického a duchovního vůdce Mahátmy Gándhího, poté bývalého francouzského ministra životního prostředí Nicolase Hulota, a jako třetí citát americké antropoložky 20. století Margaret Meadové³⁴.

Ze všeho nejdříve bylo třeba ověřit nejedná-li se o slova notoricky známá, jejichž ustálený český překlad existuje, a není tedy záhodno jej pozměňovat. Avšak z výsledků vyhledávání vyplynulo, že jde spíše o jedna z mnoha slavných slov těchto osobností. Kromě toho měly citáty Meadové a Gándhího několik českých verzí³⁵, ani jedna z nalezených ale zcela sémanticky neodpovídala.

Proto jsem se nejprve pokusila zkompilevat některé již existující překlady, takovým způsobem, aby výsledek věrně reprodukoval předlohu (v takovém případě bych zde v komentáři uvedla zdroj, z nichž bych texty převzala), avšak výsledky těchto postupů neodpovídaly zase z hlediska stylistiky. Z těchto důvodů jsem se namísto přebírání již existujícího uchýlila k vytvoření překladu nového.

---

³⁴ Vzhledem k současnému českému úzu bylo příjmení Američanky přechýleno.

³⁵ <https://citaty.net/autori/margaret-mead/>
<http://www.linternaute.com/citation/34691/ne-doutez-jamais-qu-un-petit-groupe-de-personnes-peuvent-changer--margaret-mead/>
<https://www.linguee.com/english-french/translation/never+doubt+that+a+small+group+of+thoughtful.html>

3.2.2. Překladatelské postupy

Obsah této kapitoly vychází z publikace *Francouzština pro pokročilé* (2000)³⁶, konkrétně z kapitoly věnované překladatelským postupům uplatňovaným mezi francouzštinou a češtinou. Některé postupy jsou fakultativní, jiné jsou povinné. Konkrétními kategoriemi překladatelských postupů jsou transpozice, modulace, koncentrace, diluce, étoffement a dépouillement. V pododdílech této kapitoly, jež následují níže, je každý ze jmenovaných postupů hlouběji rozebrán a doložen příklady přímo z originálu a jeho překladu.

---

³⁶ TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha: Leda, 2000. ISBN 80-85927-80-2.

3.2.2.1. Transpozice

V této části bude rozebrána transpozice, konkrétně transpozice slovního druhu a transpozice syntaktická.

3.2.2.1.1. Transpozice slovního druhu

Jak je zřejmé již z názvu, jedná se o náhradu určitého slovního druhu užitého ve zdrojovém jazyce jiným slovním druhem v jazyce cílovém, aniž by došlo k modifikaci smyslu.

Transpozice slovního druhu může být jednoduchá, několikanásobná nebo tzv. chasse-croisé, tj. případ, kdy se změni vzájemné závislosti slov.

Následující vyjádření reprezentuje transpozici dvojnásobnou:

„peu efficaces“ (O: 33)

„malou účinnost“ (P: 32)

Původní adverbium se zde mění na adjektivum a původní adjektivum na substantivum, přičemž sémantika se nemění.

3.2.2.1.2. Syntaktická transpozice

Tento postup spočívá v transpozici na úrovni syntagmat. Příkladem lze uvést následující výpověď, kde se z původního předmětu „site internet“ stal podmět:

„Pour un calcul plus précis, consulter le site internet du WWF, ou bien celui du Global Footprint Network**.“ (O: 22)

„Přesnější výpočet nabízejí internetové stránky WWF nebo Global Footprint Network**.“ (P: 21)

3.2.2.2. Modulace

Modulace je strategie, v jejímž rámci překladatel nazírá danou realitu z jiného hlediska, než z jakého je viděna autorem předlohy. Nežřídka je tento nový úhel pohledu dokonce protipólem původního vyjádření – to lze ilustrovat následujícím, příkladem:

„moins coûteux“ (O: 33)

„levnější“ (P: 32)

„On entendait couramment avancer, il y a peu, l'idée que (...)“ (O: 14)

„Ještě nedávno mnozí zastávali názor (...)“ (P: 13)

3.2.2.3. Diluce

Diluce je protikladem koncentrace, tj. „úspornější“ vyjádření originálu je v překladu zastoupeno víceslovným ekvivalentem (víceslovným v porovnání s vyjádřením původním).

Příkladem diluce je překlad výrazu „store“:

„store“ (O: 32)

„žaluzie nebo rolety“ (P: 31)

3.2.2.4. Koncentrace

Jedná se o překladatelský postup, při němž je několikaslovný výraz nahrazen výrazem o menším počtu slov, avšak sémanticky totožným:

„provoquent la formation“ (O: 10)

„tvorí“ (P: 10)

3.2.2.5. Etoffement

Tento překladatelský postup se podobá koncentraci, ovšem s tím rozdílem, že zatímco u koncentrace jde o redukci počtu lexémů, v případě étoffement je řeč zejména o slovech gramatických (tj. nesoucích pouze gramatický význam). Vzhledem k analytickému charakteru francouzštiny a české syntetičnosti (plynouce hlavně z existence českých pádů) tento postup hraje důležitou roli právě v překladu z francouzštiny do češtiny.

Etoffement lze sledovat v překladu následujících výrazů ze str. 20:

„serviettes en tissu“ (O: 20)

„ručníků látkových“ (P: 19)

„ne pas oublier“ (O: 20)

„nezapomeňte“ (P: 19)

(Ve druhém příkladu lze také spatřovat konkretizaci, překladatelský posun, a to konkretizaci infinitivu slovesným tvarem finitním.)

3.2.2.6. Dépouillement

Dépouillement je opakem étoffement. Kratší výraz je tedy nahrazen delším, přičemž se počítají i slova bez lexikálního významu:

„étude“ (O: 10)

„zabývá se“ (P: 10)

„c'est donc“ (O: 10)

„jedná se tedy o“ (P: 10)

3.2.3. Překladatelské posuny

Překladatelské posuny ve své teorii rozpracoval především Anton Popovič: „Výrazový posun je prejavom nemožnosti dosiahnuť úplnú vernosť originálu, ale paradoxne je aj prejavom úsilia vyhnúť sa „nevernosti“ a dosiahnuť totožnosť za cenu istej zmeny.“³⁷ Jak je z Popovičových slov zřejmé, posuny obnášejí na jedné straně určité výrazové ztráty, na straně druhé však jejich kompenzace.

Dále Popovič v publikaci říká, že se tyto posuny týkají mnohem spíše mikrostruktury textu než jeho makrostruktury. Na následujících řádcích jsou jednotlivé typy posunů přiblíženy.

---

³⁷ POPOVIČ, Anton. *Teória uměleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran, c1975. Str. 121.

3.2.3.1. Explicitace

Posun s tímto označením spočívá v tom, že překladatel více vysvětluje než autor originálu:

„Certaines ressources, non renouvelables, peuvent s'épuiser (...)“

(O: 11)

„Dále existují zdroje neobnovitelné, tedy vyčerpatelné (...)“ (P:

10)

Jedná se zde o příslovce „dále“ a souřadící spojku důsledkovou „tedy“. Tato explicitace je účelná: slouží k usnadnění četby a rychlé orientace, což jsou efekty, o něž zjevně kráčí i autorovi. Posun nebyl v překladu vědomě kompenzován, neboť se jedná o úpravu napomáhající soudržnosti celku a snaze o dosažení téhož účinku, o nějž evidentně usiluje autor.

Podobně je to s francouzským „et“, jež lze přeložit jako „a“, ale také „i“:

„(pour son budget et pour la planète)“ (O: 20)

„(z hlediska rozpočtu i planety)“ (P: 19)

3.2.3.2. Generalizace

Generalizací se míní užití obecnějšího výrazu namísto konkrétnějšího, tzn. hyponymum je nahrazeno hyperonymem. K tomuto postupu překladatele může vést snaha o obměňování slovní zásoby v rámci jednoho textu:

„(...) conduisant dix des candidats à la présidence de la République à signer à leur tour : notamment le Président finalement élu.“ (O: 17)

„(...) a k podpisu vybízeli i deset z kandidátů na prezidenta republiky, především vítěze voleb“ (P: 16)

Jedná se o náhradu výrazu „le Président finalement élu“ anaforou, kontextovým synonymem „vítěze voleb“, jež je zároveň generalizací – tj. v překladu není specifikováno, že je řeč o volbách prezidentských, a to proto, že je tato informace uvedena v textu dříve; souvislost mezi oběma výrazy je přitom zřejmá.

3.2.3.3. Konkretizace

Takto označovaný posun tkví v opačné strategii než generalizace: obecnější výraz je nahrazen výrazem s užším významem, hyperonymum hyponymem.

Jako příklad konkretizace lze uvést následující převod výrazu:

„porter à la déchetterie“ (O: 34)

„odvezte do sběrnny“ (P: 33)

Zde je možno sledovat konkretizaci dvojí, lexikální a morfologickou, a to v rámci překladu jediného slova: „porter“ × „odvezte“. Jednak je totiž obecnější význam „porter“, neurčující striktně způsob přepravy, nahrazen slovem „odvezte“, čímž dochází k sémantickému omezení: přeprava musí být uskutečněna za pomoci vozidla, koně apod.

Za konkretizaci morfologickou lze považovat náhradu infinitivu slovesem konjugovaným, specifikuje se tak osoba, číslo, způsob (imperativ), rod i vid (je vhodné poznamenat, že by v této konkrétní situaci byla smysluplnější nedokonavost, stylisticky se však dokonavost jevila jako vhodnější varianta).

3.2.3.4. Nivelizace

Posun s tímto označením se chápe jako výrazové zploštění předlohy, tedy náhrada příznakového vyjádření vyjádřením neutrálním či méně příznakovým. Dochází tím ke stírání autorova stylu, překladatelé by se tak měli nivelizace, pokud možno, vyvarovat, pakliže to však nelze, měla by být tato ztráta alespoň kompenzována na jiném místě v textu.

V překladu textu Jeana Doubovetského jsem někdy nivelizovala v převodu příznakových interpunkčních znamének, především vykřičníku a tři teček. Jak je totiž řečeno v kapitole *Interpunkce*, autorův idiolekt charakterizuje mj. enormní frekvence exklamací. Dokládá to příklad ze str. 32:

„(si c'est autorisé !)“ (O: 32)

„(pod podmínkou, že se ovšem zalévat smí)“ (P: 31)

V tomto případě nivelizace probíhá na úrovni interpunkce, tj. zrušení vykřičníku, a kompenzována je na úrovni lexika, a to výrazem „pod podmínkou“. Zatímco vykřičník by totiž svým typem expresivity v českém textu stylisticky rušil, „ovšem“ přispívá k hladkému plynutí textu a kompenzuje i sémantiku tohoto vykřičníku.

Další příklad je následující:

„Pour lutter contre le réchauffement climatique, diminuer la consommation d'énergie (à l'origine de CO₂).“ (O: 18)

„Globální oteplování lze zmírnit snížením spotřeby energie (původce CO₂).“ (P: 18)

Zde je nivelizován poměrně adresný rozkaz v podobě infinitivu překladem pomocí vazby „lze“ + infinitiv + verbální substantivum. Potíž zde spočívala především v oné adresnosti, až útočnosti rozkazu (znásobené opakováním stejné struktury v relativně dlouhém bodovém výčtu).

3.2.4. Zásahy

V originálu se místy objevovaly faktické nesrovnalosti. V překladu jsem řešila několik takových překážek.

Z vyhledávání dostupných informací jsem pochopila, že spojení „haute atmosphère“ v níže uvedené větě nedává smysl. Ozón se totiž nachází ve stratosféře³⁸, která je v rámci vrstev atmosféry spíše nízko. Proto jsem těsněji propojila výraz „atmosphère“ s číselnými údaji a „haute“ jsem vynechala.

„L’ozone es tun gaz naturellement présent dans la haute atmosphère, entre 20 et 30 km d’altitude.“ (O: 9)

„Ozón je plyn přirozeně přítomný v atmosféře ve výšce 20–30 km nad mořem.“ (P: 9)

V následující větě se vyskytují tři výrazy pro CO₂, z nichž minimálně první dva již drtivá většina čtenářů má v aktivní slovní zásobě a jejichž připomenutí by si mohl adresát vyložit jako ponižující. Proto jsem z původních tří uvedla jen dva termíny:

„Le plus important de ces gaz est le CO₂*, encore appelé gaz carbonique ou dioxyde de carbone.“ (O: 8)

„Nejvýznamnější z těchto plynů je CO₂ neboli oxid uhličitý.“ (P: 9)

Opačným případem je následující:

„Il s’agit principalement des chlorofluorocarbures (CFC), largement utilisés depuis les années 1950 dans l’industrie du froid (réfrigérateurs, congélateurs), les bombes aérosols, les solvants, les mousses synthétiques et les extincteurs.“ (O: 9)

---

³⁸ O ozonu - ozontech.cz. [online]. Copyright © Copyright 2019 Ozontech s.r.o. [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.ozontech.cz/cs/o-ozonu>

„Jedná se především o chlor-fluorované uhlovodíky (CFC) neboli freony, které se v 50. letech 20. století hojně využívaly v průmyslové výrobě ledniček (chladniček, mrazáků), aerosolových rozprašovačů, ředidel, syntetických pěn a hasicích přístrojů.“ (P: 9)

Autor zde hovoří o freonech, jež ovšem označuje složitým chemickým názvoslovím. Pro zachování co nejvyšší srozumitelnosti, o niž se autor celkově zjevně snaží, jsem v češtině „freony“ dodala.

4. ZÁVĚR

V předchozích kapitolách se nachází překlad publikace *Choisir... de vivre écologiquement* Francouze Jeana Doubovetzkého a jeho komentář. V překladu jsem se snažila být co nejdělejší originálu a komentářem jsem se co nejpřesněji pokoušela reflektovat jednotlivé problémy.

Překlad a následný komentář mě obohatily v mnoha ohledech. Především jsem si ověřila svou schopnost překládat s uvědoměním, které postupy právě používám apod. Celkově pro mě byla práce přínosem.

5. BIBLIOGRAFIE

Primární literatura:

DOUBOVETZKY, Jean. *Choisir... de vivre écologiquement*. Déclics, 2007. ISBN 978-2-84768-130-7.

Sekundární literatura:

BRUNEL, Aude a Jovanka ŠOTOLOVÁ. *Stylistická analýza českých a francouzských textů*. V Praze: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7308-408-0.

DELISLE, Jean. *L'analyse du discours comme méthode de traduction: initiation à la traduction française de textes pragmatiques anglais : théorie et pratique*. Ottawa: Éditions de l'Université d'Ottawa, 1980. ISBN 2-7603-4652-8.

JAKOBSON, Roman. *Lingvistická poetika: (výber z diela)*. Bratislava: Tatran, 1991.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 2012. ISBN 978-80-87561-15-7.

NORD, Christiane. *Translating as a purposeful activity: functionalist approaches explained*. Manchester, UK: St. Jerome Pub., 1997. ISBN 1-900650-02-9.

POPOVIČ, Anton. *Teória uměleckého prekladu: aspekty textu a literárnej metakomunikácie*. Bratislava: Tatran, c1975.

RADINA, Otomar. *Francouzština a čeština - systémové srovnání dvou jazyků*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

TIONOVÁ, Alena. *Francouzština pro pokročilé*. Praha: Leda, 2000. ISBN 80-85927-80-2.

Francouzsko-český, česko-francouzský šikovný slovník. V Brně: Lingea, 2010. Nejen do školy. ISBN 978-80-87062-67-8.

Internetové zdroje:

Bibliothèque nationale de France, 2019 [online]. BnF Data. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: https://data.bnf.fr/fr/12268107/jean_dobovetzky/

Ce médecin prescrit le bien vivre écolo - 03/11/2007 - *ladepeche.fr*. *Ladepeche.fr* - *Actualités en temps réel et l'info en continu - ladepeche.fr* [online]. Dostupné z: <https://www.ladepeche.fr/article/2007/11/03/146630-ce-medecin-prescrit-le-bien-vivre-ecolo.html>

ResearchGate, 2019 [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Jean_Dobovetzky

ODBORNÝ STYL | Nový encyklopedický slovník češtiny. *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Copyright © Masarykova univerzita, Brno 2012 [cit. 11.05.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ODBORN%C3%9D%20STYL>

Ekologie – Wikipedie, 2019 [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekologie>

TOUREV, Pierre. *La Toupie*, [online]. [Cit. 2. 5. 19]. Dostupné z: <http://www.toupie.org/Dictionnaire/Ecologie.html>

Internetová jazyková příručka: Uvozovky. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 11.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>

400 Bad Request. *Larousse.fr : encyclopédie et dictionnaires gratuits en ligne* [online]. Dostupné z: <https://larousse.fr/dictionnaires/francais/agir/1663?q=agir#1667>

Internetová jazyková příručka – jednat. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 09.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=jednat>

Internetová jazyková příručka – konat. *Internetová jazyková příručka* [online]. Copyright © [cit. 09.05.2019]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=konat>

jednat - Slovník českých synonym | Lingea s.r.o. . *Nechybujte | Portál o českém jazyce | Lingea s.r.o.* [online]. Dostupné z: <https://www.nechybujte.cz/slovník-ceskych-synonym/jednat?>

La-punctuation.com [online]. [Cit. 7. 5. 19]. Dostupné z: <http://www.la-punctuation.com/point-virgule.html>

6. DALŠÍ INTERNETOVÉ ODKAZY

<http://www.dvai.fr/page/101-fond-de-cuve>

https://www.idnes.cz/auto/zpravodajstvi/patnact-nejvetsich-lodi-znecisti-zivotni-prostredi-vice-nez-vsechna-auta-sveta.A090426_191128_automoto_vok

<https://www.futura-sciences.com/planete/definitions/terre-maree-noire-3826/>

<http://www.abyszzine.com/recenze/2010090047-beneath-the-massacre-maree-noire/>

https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDralok_dlouhoploutv%C3%BD

<https://www.ouest-france.fr/environnement/dauphins-pris-dans-les-filets-de-peche-france-nature-environnement-denonce-un-massacre-5606287>

<https://www.mer-ocean.com/des-dauphins-pris-au-piege-dans-un-filet-en-atlantique/>

<https://oenergetice.cz/elektrina/tezba-zpracovani-uranu-cast-1/>

<https://www.petite-entreprise.net/P-3741-136-G1-les-risques-environnementaux.html>

<http://www.enviweb.cz/61037>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Sternova_zpr%C3%A1va

https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_l%27Islande

<https://radiozurnal.rozhlas.cz/co-ma-island-spolecneho-s-marsem-pisecne-pouste-6276057>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD_pr%C3%A1vo

https://europa.eu/european-union/topics/environment_cs

https://europa.eu/youreurope/business/product/chemicals-reach/index_cs.htm

<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol

<https://unfccc.int/fr/news/la-france-presente-son-plan-climat-national-a-long-terme-aupres-de-la-ccnucc>

<https://reseauactionclimat.org/association/>

<http://test.carto2012.pct.ademe.vtech.fr/action/fiche/53/mise-en-place-d-outils-d-evaluation-des-plans-climat-energie-territoriaux>

https://www.liberation.fr/politiques/2017/02/01/dix-ans-apres-que-reste-t-il-du-pacte-ecologique-de-nicolas-hulot_1545490

https://fr.wikipedia.org/wiki/Grenelle_Environnement

<https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/grenelle-environnement-environmentalni-pravo-po-francouzsku>

<https://citaty.net/autori/margaret-mead/>

<http://www.linternaute.com/citation/34691/ne-doutez-jamais-qu-un-petit-groupe-de-personnes-peuvent-changer--margaret-mead/>

<https://www.linguee.com/english-french/translation/never+doubt+that+a+small+group+of+thoughtful.html>

<https://www.les-crises.fr/mot-cle/matieres-fossiles/>

https://www.encyclo-ecolo.com/Agriculture_raisonn%C3%A9e

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Zem%C4%9Bd%C4%9Blstv%C3%AD>

<https://www.greenpeace.org/archive-czech/cz/Kampan/>

<https://www.eon.cz/radce/co-je-ekologicka-stopa>

<https://www.dtest.cz/clanek-6814/ekologicka-stopa>

http://www.wwf.eu/contact_us/

<https://wwf.panda.org/>

https://en.wikipedia.org/wiki/World_Wide_Fund_for_Nature

<https://www.footprintnetwork.org/>

<https://www.nazeleno.cz/vytapeni-1/special-o-olejovem-vytapeni-instalace-doma-vyhody-rizika.aspx>

<https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2670143-ceske-potraviny-cim-dal-casteji-ochutnavaji-v-cizine-vyvazeji-je-tam-retezce-jako>

https://www.autorevue.cz/citroen-c4-picasso-nove-rodinne-vozitko_1

<https://www.nazeleno.cz/stavba/nizkoenergeticke-domy/stavime-energeticky-usporny-dum-1-dil-plany-lokalita.aspx>

<https://www.finance.cz/515547-zdrazeni-elekriny/>

<https://www.nasdum.cz/novinky/znete-definici-pro-uzitnou-plochu>

<https://www.isover.fr/mon-projet/logements-collectifs/reglementation-en-vigueur/certification-hqe>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Haute_qualit%C3%A9_environmentale

https://www.casopisstavebnictvi.cz/nadace-louise-vuittona-v-parizi-dalsi-prekvapeni-z-dilny-franka-gehryho_N5383

<https://www.master-design.cz/blog/dokonalý-dum/umístění-domu-na-pozemku-a-orientace-místnosti-vs.východ-a-západ-slunce>

<https://www.eon.cz/radce/alternativni-zdroje-energie>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Pr%C5%AFkaz_energetick%C3%A9_n%C3%A1ro%C4%8Dnosti_budovy

https://fr.wikipedia.org/wiki/Performance_nerg%C3%A9tique_des_b%C3%A2timents

<http://www.krby.biz/krby-seguin-flamme-verte.html>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Cr%C3%A9dit_d%27imp%C3%B4t
<https://www.mychauffage.com/blog/differences-condensation-et-basse-temperature>
<https://www.viessmann.cz/cs/obytne-budovy/plynove-kotle.html>
<http://subrt-svoboda.cz/index.php?page=clanek&id=2>
<https://www.autoklimatizace.cz/servis-a-opravy>
https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89changeur_air_sol
<https://www.bydlet.cz/419483-zarovky-jake-zname-typy-zarovek-a-jak-je-spravne-pouzivat/>
https://cs.wikipedia.org/wiki/LED_%C5%BE%C3%A1rovka
<https://www.futura-sciences.com/planete/definitions/developpement-durable-lampe-fluocompacte-6974/>
https://fr.wikipedia.org/wiki/Lampe_n%C3%A0on
https://www.svet-svitidel.cz/eglo-87531-neonova-zarivka-1xg13-58w-ip65-html/?gclid=CjwKCAjwndvIBRANEiwABr32A9H-ZpIFyGP1O80RPrCL5CXZYhWA0IIO4uoMUHoiptnzqXCYTkxNxoCMa4QAvD_BwE
<https://www.datart.cz/novinky/radce-jak-vybrat-tu-spravnou-zarovku.html>
<https://www.svet-svitidel.cz/clanky-svetelny-tok-a-intenzita-osvetleni/>
<http://www.ihocek.cz/aktivnisitoveprvky/digitalnitv/demodulatory/>
<https://www.vseprovasdum.cz/orientace-domu-ke-svetovym-stranam.html>
<http://www.mm-project.cz/cd-orientace.htmhttps://citaty.net/autori/margaret-mead/>
<http://www.linternaute.com/citation/34691/ne-doutez-jamais-qu-un-petit-groupe-de-personnes-peuvent-changer--margaret-mead/>
<https://www.linguee.com/english-french/translation/never+doubt+that+a+small+group+of+thoughtful.html>

7. PŘÍLOHA Č. 1 (TEXT PŘEDLOHY)